КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫ **ТАЛАС ОБЛУСУ** **АЙТМАТОВ РАЙОНУ** **ЧОЛПОНБАЙ АЙЫЛ АЙМАГЫНЫН** **АЙЫЛДЫК КЕНЕШИ**		**КЫРГЫЗСКАЯ РЕСПУБЛИКА** **ТАЛАССКАЯ ОБЛАСТЬ** **АЙТМАТОВСКИЙ РАЙОН** **АЙЫЛНЫЙ КЕНЕШ** **ЧОЛПОНБАЙСКОГО АЙЫЛНОГО АЙМАКА**

24 - июль 2025 - жыл **Чолпонбай айылы**

Айтматов районуна караштуу Чолпонбай айылдык Кеңешинин
II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясынын
№ 1-токтому

Чолпонбай айыл өкмөтүнүн башчысынын 2025-жылдын 6 айында аткарылган жумуштары жана жергиликтүү бюджетинин киреше чыгаша бөлүктөрү боюнча берген отчету жөнүндө

Айтматов районунун Чолпонбай айыл аймагынын айылдык кеңешинин II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясы аталган маселени карап, талкуулап токтом кылат:

1.Чолпонбай айыл өкмөтүнүн башчысынын 2025-жылдын 6 айында аткарылган иштери жана жергиликтүү бюджетинин киреше жана чыгаша бөлүктөрү боюнча берген отчету канааттандыраарлык деп баалансын.

2.Токтомдун аткарылышын көзөмөлдөө жагын өзүмө калтырамын.

Төрага **Абдрай уулу Н.**

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫ
ТАЛАС ОБЛУСУ
АЙТМАТОВ РАЙОНУ
ЧОЛПОНБАЙ АЙЫЛ
АЙМАГЫНЫН
АЙЫЛДЫК КЕНЕШИ**

**КЫРГЫЗСКАЯ РЕСПУБЛИКА
ТАЛАССКАЯ ОБЛАСТЬ
АЙТМАТОВСКИЙ РАЙОН
АЙЫЛНЫЙ КЕНЕШ
ЧОЛПОНБАЙСКОГО АЙЫЛНОГО
АЙМАКА**

---

24 - июль 2025 - жыл **Чолпонбай айылы**

**Айтматов районуна караштуу Чолпонбай айылдык Кеңешинин
II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясынын
№ 2-токтому**

Чолпонбай айыл өкмөтүнүн бюджетинин 2026- жылга киреше жана чыгаша бөлүгүнүн долбоору жөнүндө

Чолпонбай айыл өкмөтүнүн бюджеттин 2026-жылдарга киреше бөлүгү долбоору төмөндөгүдөй болуп белгиленсин:

№	**Киреше аттары**	**Статья**	**2026-жылга**
1	Киреше салыгы	11111100	18546,3
2	Патент	11122200	275,1
3	Кыймылсыз мүлк салыгы	11311100	30,0
4	Жеке атуулдардан алынуучу салык	11321100	430,0
5	Айыл чарба эмес жер салыгы	11321300	250,1
6	Калктуу конуштардын ижара акысы	14152100	258,2
7	Жайыт ижара акысы	14152200	612,6
	КБФ жерин ижара акысы	14156200	6410,0
10	**Бардыгы :**		**26812,3**
11	Кызмат көрсөтүүдөн түшүүчү каражат	14231100	2963,4
	Тендештирүүчү грант	70182	13539,4
	Жалпы киреше:		**43315,1**

Чолпонбай айыл өкмөтүнүн бюджеттин 2026-жылдарга чыгаша бөлүгүнүн долбоору төмөндөгүдөй болуп белгиленсин :

№	**Чыгашанын аттары**	**2026-жылга**
1	Аппарат	12516,0
2	Экономика-жайыт	465,1
3	Жарандык коргонуу	400,0
4	Кызматтык тейлоо (ЖКХ)	21129,7
5	Маданият бөлүмү	2491,7
6	Билим берүү бөлүмү	5812,6
7	Соц коргоо бөлүмү	500,0
	Бардыгы	**43315,1**

Төрага **Абдрай уулу Н**

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫ
ТАЛАС ОБЛУСУ
АЙТМАТОВ РАЙОНУ
ЧОЛПОНБАЙ АЙЫЛ
АЙМАГЫНЫН
АЙЫЛДЫК КЕНЕШИ

КЫРГЫЗСКАЯ РЕСПУБЛИКА
ТАЛАССКАЯ ОБЛАСТЬ
АЙТМАТОВСКИЙ РАЙОН
АЙЫЛНЫЙ КЕНЕШ
ЧОЛПОНБАЙСКОГО АЙЫЛНОГО
АЙМАКА

---

24 - июль 2025 - жыл **Чолпонбай айылы**

Айтматов районуна караштуу Чолпонбай айылдык Кеңешинин
II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясынын
№ 3-токтому

Чолпонбай айыл өкмөтүнүн бюджетинин 2027-2028- жылдарга киреше жана чыгаша бөлүгүнүн божомолу жөнүндө

Чолпонбай айыл өкмөтүнүн бюджеттин 2027-2028 -жылдарга киреше бөлүгү божомолу төмөндөгүдөй болуп белгиленсин:

№	**Киреше аттары**	**Статья**	**2027-жылга**	**2028-жылга**
1	Киреше салыгы	11111100	22701,6	27219,8
2	Патент	11122200	275,1	275,1
3	Кыймылсыз мүлк салыгы	11311100	30,0	30,0
4	Жеке атуулдардан алынуучу салык	11321100	430,0	430,0
5	Айыл чарба эмес жер салыгы	11321300	250,1	250,1
6	Калктуу конуштардын ижара акысы	14152100	258,2	258,2
7	Жайыт ижара акысы	14152200	612,6	612,6
8	КБФ жерин ижара акысы	14156200	6410,0	6410,0
	Бардыгы :		**30967,6**	**35485,8**
10	Кызмат көрсөтүүдөн түшүүчү каражат	14231100	**2963,4**	**2963,4**
11	Тендештирүүчү грант	70182	**13539,4**	**13539,4**
	Жалпы киреше:		**47470,4**	**51988,6**

Чолпонбай айыл өкмөтүнүн бюджеттин 2027-2028 –жылдарга чыгаша бөлүгү божомолу төмөндөгүдөй болуп белгиленсин:

№	**Чыгашанын аттары**	**2027-жылга**	**2028-жылга**
1	Аппарат	13102,2	14688,4
2	Экономика-жайыт	465,1	465,1
3	Жарандык коргонуу	400,0	400,0
4	Кызматтык тейлоо (ЖКХ)	24698,8	27630,8
5	Маданият бөлүмү	2491,7	2491,7
6	Билим берүү бөлүмү	5812,6	5812,6
7	Соц коргоо бөлүмү	500,0	500,0
	Бардыгы	**47470,4**	**51988,6**

Төрага **Абдрай уулу Н.**

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫ
ТАЛАС ОБЛУСУ
АЙТМАТОВ РАЙОНУ
ЧОЛПОНБАЙ АЙЫЛ
АЙМАГЫНЫН
АЙЫЛДЫК КЕНЕШИ

КЫРГЫЗСКАЯ РЕСПУБЛИКА
ТАЛАССКАЯ ОБЛАСТЬ
АЙТМАТОВСКИЙ РАЙОН
АЙЫЛНЫЙ КЕНЕШ
ЧОЛПОНБАЙСКОГО АЙЫЛНОГО
АЙМАКА

---

24 - июль 2025 - жыл **Чолпонбай айылы**

Айтматов районуна караштуу Чолпонбай айылдык Кеңешинин
II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясынын
№ 4-токтому

Чолпонбай айыл өкмөтүнүн бюджетине кошумча түшкөн акча каражатын жергиликтүү бюджетинин беренелерине коюу жөнүндө

Чолпонбай айылдык кеңешинин II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясы Чолпонбай айыл өкмөтүнүн бюджетине кошумча түшкөн акча каражаты боюнча маселени карап, талкуулап төмөндөгү беренелерге коюу боюнча **токтом кылат**:

1.Чолпонбай айыл өкмөтүнүн бюджетине пландалбаган кошумча түшкөн 2140,1 миң сом акча каражаты төмөндөгү беренелерге коюлсун:

- Аппарат - 2215 – 500,0 миң сом
- Аппарат - 2222 – 200,0 миң сом
- ЖКХ - 3113 – 300,0 миң сом
- ЖКХ - 3111 – 1140,1 миң сом

2.Токтомдун аткарылышын көзөмөлдөө айылдык кеңештин бюджет комитетинин төрайымы Турсунбекова Айзат Каликеевнага жүктөлсүн.

Төрага **Абдрай уулу Н**

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫ ТАЛАС ОБЛУСУ АЙТМАТОВ РАЙОНУ ЧОЛПОНБАЙ АЙЫЛ АЙМАГЫНЫН АЙЫЛДЫК КЕНЕШИ		КЫРГЫЗСКАЯ РЕСПУБЛИКА ТАЛАССКАЯ ОБЛАСТЬ АЙТМАТОВСКИЙ РАЙОН АЙЫЛНЫЙ КЕНЕШ ЧОЛПОНБАЙСКОГО АЙЫЛНОГО АЙМАКА

24 - июль 2025 - жыл **Чолпонбай айылы**

Айтматов районуна караштуу Чолпонбай айылдык Кеңешинин
II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясынын
№ 5-токтому

Таштанды таштоочу жайдын багытын өзгөртүү жөнүндө

Айтматов районунун Чолпонбай айылдык кеңешинин II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясы аталган маселени карап, талкуулап **токтом кылат:**

1.Чымгент айыл өкмөтүнүн 2011-жылдын 20-июнундагы №53-токтомунун негизинде ушул жерди мөөнөтсүз (мөөнөтү көрсөтүлбөгөн) пайдалануу укугу Кара-Буура райондук жергиликтүү каттоо органында, Кыймылсыз мүлккө болгон укуктардын бирдиктүү мамлекеттик реестринде 2012-жылдын 11-июль №4022 менен катталган жана Талас облусунун Кара-Буура районунун Чолпонбай айыл аймагынын "Чолпонбай айыл өкмөтүнө" мөөнөтсүз пайдаланууга берилген идентификациялык номери 6-01-07-0003-0733 жайгашкан жери Чолпонбай айыл өкмөтүнүн К-160, К-162 чөйрө сызыгындагы 7,5га жер участогундагы таштандыларды таштоочу жайдын багыты өнөр жай,транспорт, байланыш, коргоо жана башка багытка өзгөртүлсүн.
Трансформация болгонго чейин узак мөөнөткө ижарага берилсин.

2.Жаңы таштанды таштоочу жайды ачуу боюнча К-133 чөйрө сызыгындагы 1,5га жер аянты көрсөтүлсүн.

3.Тиешелүү иш кагаздарын даярдатуу жагы Чолпонбай айыл өкмөтүнүн башчысы К.Жамакеевке милдеттендирилсин.

4.Токтомдун аткарылышын көзөмөлдөө жагы жергиликтүү кеңештин депутаты, жер комитетинин төрагасы М.Боромбаевге жүктөлсүн.

Төрага **Абдрай уулу Н.**

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫ **ТАЛАС ОБЛУСУ** **АЙТМАТОВ РАЙОНУ** **ЧОЛПОНБАЙ АЙЫЛ АЙМАГЫНЫН** **АЙЫЛДЫК КЕНЕШИ**	**КЫРГЫЗСКАЯ РЕСПУБЛИКА** **ТАЛАССКАЯ ОБЛАСТЬ** **АЙТМАТОВСКИЙ РАЙОН** **АЙЫЛНЫЙ КЕНЕШ** **ЧОЛПОНБАЙСКОГО АЙЫЛНОГО АЙМАКА**

24 - июль 2025 - жыл **Чолпонбай айылы**

Айтматов районуна караштуу Чолпонбай айылдык Кеңешинин
II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясынын
№ 6-токтому

Чолпонбай айыл өкмөтүнүн тургундарынан жана мекеме уюмдун жетекчилеринен түшкөн кайрылуулар жөнүндө

Чолпонбай айыл өкмөтүнүн аймагында жашаган айыл тургундарынан жана мекеме уюмдардын жетекчилеринен түшкөн кайрылуулары талкууга коюлгандан кийин чечип берүү үчүн Чолпонбай айылдык кеңеши **токтом кылат:**

1.Чолпонбай айылынын Чымгент IX көчөсүнүн тургундарынан түнкү жарыктандыруу боюнча түшкөн кайрылуусуна айыл өкмөтүнүн жергиликтүү бюджетинен 150 000 (бир жүз элүү миң) сом акча каражаты бөлүнүп берилсин.
2.Жийде айылындагы Б.Шамратбеков атындагы орто мектебине көмүр сактоочу жай салуу үчүн айыл өкмөтүнүн жергиликтүү бюджетинен 500 000 (беш жүз миң) сом акча каражаты бөлүнүп берилсин.
3.Чолпонбай айылындагы Мусабай атындагы балдар бакчасын оңдоп түзөп жаңыртууга айыл өкмөтүнүн жергиликтүү бюджетинен 36000 (отуз алты миң) сом акча каражаты бөлүнүп берилсин.
4.Жоон-Дөбө айылындагы түнкү жарыктандырууларды оңдоп түзөө жумуштарына айыл өкмөтүнүн жергиликтүү бюджетинен 19150 (он тогуз миң бир жүз элүү) сом акча каражаты бөлүнүп берилсин.
5.Чолпонбай айылындагы Шайырбек атындагы көчөсүнүн этегиндеги электр энергиясы тартылган карагайларды талапка ылайык жасоо үчүн айыл өкмөтүнүн жергиликтүү бюджетинен 179750 (бир жүз жетимиш тогуз миң жети жүз элүү) сом акча каражаты бөлүнүп берилсин.
6.Чолпонбай айылынын этегиндеги мечиттин көчөсүн жарыктандырууга жана машиналарды токтотууга, көчөсүн кеңейтүүгө кум шагал төшөө үчүн айыл өкмөтүнүн жергиликтүү бюджетинен 105200 (бир жүз беш миң эки жүз) сом акча каражаты бөлүнүп берилсин.
7. Жийде айылындагы 3 сааттык балдар бакчасынын сыртын оңдоп түзөө жана алдына брусчатка төшөө, электр конвектор алуу үчүн айыл өкмөтүнүн жергиликтүү бюджетинен 150 000 (бир жүз элүү миң) сом акча каражаты бөлүнүп берилсин.
8.Токтомду аткаруу жагы айыл өкмөтүнүн башчысы К.Жамакеевге тапшырылсын.
9.Токтомдун аткарылышын көзөмөлдөө жагын өзүмө калтырамын.

Төрага **Абдрай уулу Н.**

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫ
ТАЛАС ОБЛУСУ
АЙТМАТОВ РАЙОНУ
ЧОЛПОНБАЙ АЙЫЛ АЙМАГЫНЫН
АЙЫЛДЫК КЕНЕШИ

КЫРГЫЗСКАЯ РЕСПУБЛИКА
ТАЛАССКАЯ ОБЛАСТЬ
АЙТМАТОВСКИЙ РАЙОН
АЙЫЛНЫЙ КЕНЕШ
ЧОЛПОНБАЙСКОГО АЙЫЛНОГО АЙМАКА

---

24 - июль 2025 - жыл **Чолпонбай айылы**

Айтматов районуна караштуу Чолпонбай айылдык Кеңешинин
II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясынын
№ 7-токтому

Чолпонбай айыл аймагынын социалдык-экономикалык өнүгүү программасын бекитүү жөнүндө

Чолпонбай айылдык кеңешинин II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясы Чолпонбай айыл аймагынын 2025-2027-жылдарга социалдык-экономикалык өнүгүү программасын талкуулап, карап чыгып токтом кылат:

1.Чолпонбай айыл аймагынын 2025-2027-жылдарга социалдык-экономикалык өнүгүү планы бекитилсин.

2. 2025-2027-жылдарга Чолпонбай айыл аймагынын бекитилген социалдык-экономикалык өнүгүү планынын аткарылышы айыл өкмөтүнүн башчысы Жамакеев Кенжекул Абдрасуловичке милдеттендирилсин.

3.Токтомдун аткарылышын көзөмөлдөө жагын өзүмө калтырамын.

Төрага **Абдрай уулу Н**

Чолпонбай айыл аймагынын 2025-2027- жылдарга социалдык-экономикалык өнүктүрүү программасы.

1-БӨЛҮМ. АЙМАКТЫН ЖАЛПЫ МҮНӨЗДӨМӨЛӨРҮ	
Географиялык абал	Чолпонбай айыл аймагы Талас облусунун батыш тарабында жайгашып, түштүктөн Жалал-Абад облусунун Чаткал району, түндүктөн Манас району, чыгыштан Кара-Буура айыл өкмөтү жана батыш тарабынан Аманбаев айыл өкмөтү жана Казахстан Республикасы менен чектешет. Чолпонбай айыл аймагынын борбору – Чолпонбай айылы. Облустук борбордон алыстыгы 66,4 км. Райондун борборунан алыстыгы 9,7 км. Чолпонбай айыл аймагынын айыл өкмөтү 2024-жылдын 29-мартында уюштурулган.
Жалпы аянты (Га)	9718 га
Ландшафт жана жаратылыш шарттары	Чолпонбай айыл аймагы деңиз деңгээлинен 1200-2500 метр бийиктикте жайгашкан. Чолпонбай айыл аймагынын климаты, кышкысы сууктун эң төмөнкү температурасы -38 С, орточо сууктун температурасы -20 С жетет. Ал эми жайкысын ысыктын эң жогорку температурасы 38 С чейин жетет.
АА калкы (адам), аялдардын саны:_________________ анын ичинде (айылдарда):	12620 6510 аялдардын саны
айыл . ______ (АА борбору)	Чолпонбай
Чолпонбай айылы Көк-Дөбө айылы Жоон-Дөбө айылы Жийде айылы	7160 972 2387 2101
СЭӨПнын максаты	Чолпонбай айыл аймагынын 2025-2027-жылдарга социалдык-экономикалык өнүктүрүү программасы - социалдык-коммуналдык инфраструктурасы оңолгон, экономикасы айыл чарба продукциясын кайра иштетүүгө, айылдын калкынын ишке жарамдуу катмарын иш менен камсыз кылууга, чакан жана орто бизнести өнүктүрүүгө, жакырчылыктын көрсөткүчтөрүн азайтууга, аз камсыз болгон үй-бүлөлөргө, мүмкүнчүлүгү чектелген адамдарга социалдык колдоо көрсөтүүгө багытталган. Жаштары билимдүү, дени сак, мекенчил духта тарбияланган, калкы чечимдерди кабыл алууга жигердүү катышкан. Айыл калкы ден-соолугу чың, ичүүчү таза суу менен толук камсыз болгон, ирригация системасы жакшыртылган, ички жолдор кеңейтилип, асфальталып, тротуар салынган, муниципалдык менчиктеги объектилери оңдолуп-түздөлгөн, айыл аймакка айланат. Чолпонбай айыл аймагын өнүктүрүүдө туруктуу абалга чыгуу үчүн бардык, адамдык, жаратылыш, финансылык жана башка бардык ресурстарды мобилизациялоо жана туура пайдаланган, адам баалуулуктарын жана жаратылыш ресурстарын акыл-эстүү пайдалануу менен экономикалык өсүштү камсыздайт. Жергиликтүү жана мамлекеттик бюджеттин, тышкы жана ички инвесторлордун, жергиликтүү калктын, ишкерлердин каражаттарын, ресурстарын

	аймактын экономикасына активдүү катышкан. Калктын ишмердүүлүгүн өнүктүрүүгө ар тараптуу шарттар түзүлүп, колдоолор жүргүзүлөт.

2-БӨЛҮМ. КАЛК

2.1. (таблица) Калк жана эмгек ресурстары

Категория	*факт*			*күтүлгөн.*	*прогноз*		
	2021 ж.	**2022 ж.**	**2023 ж.**	**2024 ж.**	**2025 ж.**	**2026 ж.**	**2027 ж.**
Жыл башындагы туруктуу калктын саны (адам)	12198	12317	12416	12620	12758	12898	13039
Өсүш темпи %		0,9	0,8	1,6	1,1	1,1	1,1
анын ичинде аялдар	6298	6395	6457	6510	6600	6700	6800
Жыл башындагы эмгекке жарамдуу курактагы туруктуу калктын саны, (адам)	7349	7457	7562	7681	7788	7897	8007
Өсүш темпи (%)		1,4	1,4	1,5	1,4	1,4	1,4
анын ичинде аялдар	2390	2420	2485	2555	2600	2700	2800
Экономикалык ишмердиктин түрлөрү боюнча **иштеген калктын саны** (адам):	7456	7623	7662	7681	7750	7800	7850
Айыл чарба	3546	3572	3586	3599	3613	3628	3639
Өнөр жай:	418	489	558	620	688	741	788
Иштетүүчү	36	41	48	53	64	70	75
Электр энергиясы	29	42	58	69	73	76	79
Курулуш	150	167	181	196	214	235	249
Соода	32	35	38	41	43	45	48
Транспорт жана байланыш	69	82	87	96	114	125	137
Башка кызматтар	102	122	146	165	180	190	200
Калдыктарды кайра иштетүү	-	-	-	-			
Жумушсуздардын саны (адам):	1507	1427	1267	1236	1159	1086	1018
Өсүш темпи		-5,3	-11,2	-2,4	-6,3	-6,3	-6,3
анын ичинде аялдар	1237	1132	980	824	800	770	750
Жакырчылыктын эң төмөнкү чегинде турган калктын саны (адам)	746	632	527	429	358	299	250
Өсүш темпи		-15,2	-16,6	-18,5	-16,7	-16,7	-16,7

Миграцияланган эмгекке жарамдуу калктын саны (эл аралык миграция боюнча кеткендер, адам)	1998	1665	1523	1352	1189	1046	920
Өсүш темпи (%)		-16,6	-8,5	-11,2	-12,1	-12,1	-12,1

2.2. Эмгекке жарамдуу калктын өсүшүн, иш менен камсыз кылуу жана эмгек миграциясы маселелерин талдоо

Чолпонбай айыл өкмөтүнүн эмгеке жарамдуу калкынын өсүү темпинин жогорулаганын себеби, ички сырткы миграция аз, туруктуу жумушчу орундары түзүлүдө. Биздин айыл аймак анын ичинен Чолпонбай айылы райондун борборуна 9,7 км жакын болгондуктан айылда орто жана чакан бизнес өнүккөн (балык чарба, пескоблок, пилорама, соода сатык ж.б). Андан тышкары Чолпонбай айыл аймагынын тургундары райондун борборудагы мекеме-уюмдарда, соода сатык, тамактануучу, авто унаа ондоочу ж.б жайларда туруктуу эмгектенип келишет. Чолпонбай айыл аймагы Суусамыр-Талас-Тараз эл аралык жолунун боюнда жайгашкан, орто жана чакан бизнести түзүүгө мүмкүнчүлүк бар. Чолпонбай айыл аймагынын тургундары жеке бизнестерин ачып кызмат көрсөтүп келет. Азыркы учурда жол боюнда ветаптека, дүкөн, авто унаа оңдоочу жай, мал чарбасына тоют даярдоо, айыл чарбасына урук даярдоо, өсүмдүк майын сыгуучу, темир ширетүүчү, курулуш тармагына керектелүүчү буюмдарды ж.б сатуучу жайлар ачылып, кошумча жумуш орундары түзүлүп, калкка кызмат көрсөтүлүүдө. Кызмат көрсөтүү акылары калктын шартына ылайыкталган. 2023-жылы Чолпонбай айыл өкмөтүндө калктын саны 8132 адамды түзгөн. 2024-жылы Чолпонбай жана Ак-Чий айыл өкмөттөрү биригип Чолпонбай айыл аймагынын айыл өкмөтү болуп түзүлгөндөн кийин калктын саны 12620 түздү. Анын ичинен 6110 эркек, 6510 аялды түзөт. 2028-жылга калктын санынын өсүшү 0,8 – 1,1 чейин күтүлүүдө. Калктын ичинен эмгекке жарамдуу адамдар 7681. Ар тармактарда жана айыл чарба тармактарында, өнөр жай, билим берүү тармактарында эмгектенишет. Жумушсуздар катталганы 1236 анын ичинен 824 аялдар. Чолпонбай айыл аймагы боюнча жакырчылыктын денгээли 429 адам болсо мунун себеби.

-Чакан кичи ишканалардын аздыгы

-Бизнес жаатындагы долбоорлордун аз санда жазылгандыгы, маалыматтардын жетишсиздиги.

-Кичи ишкерликти жана кол өнөрчүлүктү өнүктүрүүдө шарттардын жетишсиздиги.

-Жакырчылыктын деңгээлин жоюудагы программалардын жоктугу.

-Калктын эмгекке жарамдуу катмарынын ички миграция болуп, борборго кетиши.

-Туризм жана соода тармагында шарттардын жетишсиздиги.

Жогорудагы критерийлердин негизинде 2028-жылга 89 үй бүлөөгө жумушсуздук кыскарат. Буга себеп чакан ишканаларды салуу, куруу үчүн долбоор жазууга үйрөтүүгө ар кандай окуу тренингдерди уюштуруу.

-Тигүү цехтерин өркүндөтүү менен үйдө отурган кыз келиндерди жумушка тартып колдоо.

-Туризм тармагын өнүктүрүүгө долбоорлорду жазууга калкка жардам берүү жана айыл аймакка ички , сырткы туристтерди тартуу.

-Бизнес баштоого, ишкерчиликти өнүктүрүүгө, ар кандай окуу семинарларын уюштуруу жана калкка ар тараптан колдоо көрсөтүү.

-Жумушсуздуктун денгээлин төмөндөтүү үчүн айыл чарба, мал чарба продукцияларын кайра иштетүүчү кичи цехтерди салуу.

Айыл ичинде соода тармагын, туризмди өнүктүрүү.

-Чакан ишканаларды ачуу, тейлөө сферасын жакшыртуу (соода, желимдөө, тамактануу жайлары).

Эмгекке жарамдуу калктын 2023-жылы 1532 адам сыртта чет өлкөгө иштеп кетишкен. 2027-жылы саны 920 адамды түзүп, 603 адамга кыскарат.

Чолпонбай айыл аймагынын Суусамыр-Талас-Тараз эл аралык жолунун боюнан жер тилкесин алууга айыл өкмөтүнө кайрылышууда. Ал эми айыл өкмөтү Суусамыр-Талас-Тараз эл аралык

жолунун боюндагы жер тилкелерин муниципалдык менчикке алуу ишин жүргүзүүдө. Ошондой эле ички, сырткы миграциянын агымын азайтуу үчүн турак жай салууга жер участокторун трансформациялоо ишин алып баруудa. Айыл ичинде турак жайлар бош болбогондуктан, жаш үй бүлөлөр ички, сырткы миграцияга кетип жаткандыгы байкалууда. Аларды айыл аймакта кармап калуунун жолу турак жай салууга жер участогун бөлүп берүү, айыл чарба мамлекеттик фондунун жерлеринен ижарага жер бөлүп берүү, чакан, орто бизнестерди ачууга шарт түзүп берүү болмокчу.

3-БӨЛҮМ. КЫЗМАТТАР ЖАНА ЖЕРГИЛИКТҮҮ ИНФРАСТРУКТУРА

3.1. (таблица) Кызматтар жана жергиликтүү инфраструктура

Категория	*факт*			*күтүлг өн.*	*прогноз*		
	2021 ж.	**2022 ж.**	**2023 ж.**	**2024 ж.**	**2025 ж.**	**2026 ж.**	**2027 ж.**
Ичүүчү сууга жеткиликтүүлүк (%)	47%	51%	57%	57 %	65%	70%	90%
Кожолуктарды катуу тиричилик калдыктары (КТК) ташып чыгаруу менен камтуу (%)	40	40	40	40	50	67	95
Ички жолдордун жалпы узундугунан канааттандырарлык абалдагы асфальтталган ички жолдордун үлүшү (%)	5	5	5	5	6	7	8
Көчөлөрдүн жалпы санынан жарыктандырылган көчөлөрдүн үлүшү (%)	50	54	67	75	78	84	91
Спорттук секцияларга тартылган жарандардын саны (адам)	62	79	88	96	123	145	191
Маданият чөйрөсүндөгү ийримге катышкан жарандардын саны (адам)	15	17	22	26	31	35	47
Балдарды мектепке чейинки билим берүү менен камтуу (%)	30	37	39	43	45	49	55
Балдарды мектептик билим менен камтуу (%)	95	100	100	100	100	100	100
Медициналык персонал менен камсыздоо деңгээли (адам)	24	24	24	24	26	26	28
Калктын турак жай менен камсыз болушу (бир	11,6 м^2	11,05 м^2	10,4 м^2	10,3 м^2	10,3 м^2	10,3 м^2	10,3 м^2

тургунга жалпы аянттын кв. м)							
(башка көрсөткүчтөр)							

3.2. Учурдагы кырдаалды анализдөө

Ичүүчү таза суу

Чолпонбай айыл аймагынын Чолпонбай, Көк-Дөбө, Жийде жана Жоон-Дөбө айылдарынын жашоочулары 75 % ичүүчү таза суу менен камсыз болгон. Анын ичинен Көк-Дөбө, Жийде жана Жоон-Дөбө айылдарындагы таза суу системасы стандартка жооп бербейт. 2022-жылы Көк-Дөбө айылындагы таза суу системасын жакшыртуу боюнча долбоор жазылып тапшырылган, бүгүнкү күнгө чейин долбоор ишке ашпай келет. Чолпонбай айыл аймагындагы жаңы калктуу конуштарда ичүүчү таза суу түтүктөрү тартылган эмес, себеби жергиликтүү бюджеттин жетишсиздигинен улам. Кошумча резервуарлар керектелет, себеби жыл сайын ичүүчү таза суунун керектөөчүлөрүнүн саны өсүдө. Учурда ичүүчү таза суу менен калкты камсыздоо боюнча Чолпонбай, Көк-Дөбө, Жийде жана Жоон-Дөбө айылдарында “Чолпонбай тазалык” муниципалдык ишканасы мындан ары иш алып барат жана аймактагы жалпы 4 айылды таза суу менен камсыздоо иштерин жүргүзөт. Таза суунун тарифи Чолпонбай айылында ар бир кожолука 200 сом, Көк-Дөбө айылында ар бир кожолука 150 сом Жоон-Дөбө айылында киши башына 14 сом, Жийде айылында киши башына 15 сомду түзөт. Чолпонбай айыл аймак боюнча төлөмдөрдү чогултуу “Чолпонбай тазалык” муниципалдык ишканасы мындан ары иш алып барат жана төлөмдөрдүн чогулушу 90 % түзөт. Таза суу системасын жакшыртуу үчүн 2024-жылы жергиликтүү бюджеттен 300 000 сом бөлүнгөн. Көк-Дөбө айылынан Чолпонбай айылынын күн батыш тарабында жайгашкан жаңы калктуу конуштарга таза суу жеткирүү пландалууда.

Таза суу маселесине байланышкан көйгөйлөр:

- Чолпонбай, Көк-Дөбө, Жийде жана Жоон-Дөбө айылдарынын таза суу системасын жакшыртуу. Чолпонбай айылындагы таза суунун суу топточу мунара эскирип иштен чыккандыктан азыркы учурга чейин таза суу элге толук жетпей келет. Көк-Дөбө айылындагы таза суу системасынын суу түтүктөрүнүн көпчүлүгү совет доорунда орнотулгандыктан эскилиги жеткендиктен, суу түтүктөрүн улам оңдоону талап кылууда, элге таза суу жеткирүүдө кыйынчылыктар жаралууда. Андан тышкары Жоон-Дөбө жана Жийде айылдарындагы таза суу системасы стандартка жооп бербейт. Себеби таза суу системасы союз мезгилинде казылган жер алдынан чыккан таза суу скважиналарга түз кошулган, суу топточу мунаралар, резервуарлар жок, эч кандай таза сууга кошулмалар кошулбай жаман оруулардын чыгуусу коркунуч тудуруп келет.

-Айылдардын таза суу инфраструктураны талапка ылайык келтирүү, таза суусунун көлөмүн жана сапатын жакшыртуу үчүн жаңы суу трассасын тартуу керек. Айыл аймакдагы жер алдынан чыккан таза суу скважиналарга стандартка ылайык кошуп, суунун көлөмүн көбөйтүү, кошумча суу топточу мунараларды же резервуарларды орнотуу зарыл.
-Суу топточу мунараларды же резервуарларды капиталдык ремонттон өткөрүү жана жарыктандыруунун жетишсиздиги, видео көзөмөлдүн жоктугу.
-Сууга болгон төлөмдөрдүн толук чогулбагандыгы.
-Таза сууну көзөмөлдөп тейлеген атайын адистин жоктугу.
Жогорудагы кемчиликтерди таза суу көйгөйлөрүн 2027-жылга чейин чечип 90 пайызга чейин жеткирүү пландалууда. Элдин калың катмарын таза суу менен камсыздап, алгылыктуу иштер алып барылат.

КТК

Чолпонбай айыл аймагынын Чолпонбай айылында таштанды полигону бар. Чолпонбай айылынын күн чыгыш тарабында жайгашкан 0,5 га жер аянтына таштанды төгүүчү жай ачылып, муниципалдык менчик боюнча мамлкеттик акт алынган. Чолпонбай айылы боюнча турмуш тиричилик калдыктарын ташып чыгаруу иши 2021-жылы башталган. Айылдык кеңеш тарабынан тариф ар бир кожолука 100 сомдон, мекеме-уюмдарга, соода сатык кылуучу жайларга 200 сомдон айына бекитилип берилген. 2023-жылдын аягында таштанды чыгаруу иши токтотулган, себеби жергиликтүү тургундар таштанды чыгаруу боюнча төлөмдү толук төлөбөй койгондуктан. Азыркы учурда таштандыны чыгаруу ишин Чолпонбай айылында “Чолпонбай тазалык” муниципалдык ишканасы иш алып барат. Айына 2 жолу өздөрүнүн техникалары жана кызматкерлери менен айылдагы калктын таштандыларын чогултуп кетишет. “Чолпонбай тазалык” муниципалдык ишканасы менен Чолпонбай айылынын тургундарынын ортосунда таштандыны чыгарууну өз убагында жүргүзүү жана ичүүчү таза суу менен камсыз кылуу, кызмат көрсөтүүдө төлөмдөрдү төлөө боюнча келишим түзүлгөн. Чолпонбай айылында жайгашкан таштанды полигонунда шамал болгон учурларда полигондон таштандылар учуп жакын жайгашкан айыл чарба жерлерине таштанды каптап турат. Полигонго ар кандай таштандылар ыргытылат. Кээ бир учурларда малдын өлүктөрүн дагы ыргыткан учурлар дагы болот. Себеби малдын өлүктөрүн таштоочу жайдын жоктугунан. Жайында жагымсыз жыттар чыгып турат, мындан улам жугуштуу оорулардын чыгып кетүү коркунучу бар. Жаз айларынан баштап күз айларына чейин айыл өкмөтүнүн кызматкерлери ишембилик учуранда таштанды полигондун айланасын келтирип жана шамал учуруп кеткен таштандыларды чогултуп турат. “Чолпонбай тазалык” муниципалдык ишканасынын атайын техникалары таштанды полигонду рекультивациялоо ишин жасап турат. Таштанды полигондун айланасы толук тосулган эмес мал жандыктар ар кандай жаныбарлар кире беришет. Ошондуктан таштанды полигондун айланасын толук тосуу көйгөйү жаралууда. Таштанды полигондун айланасын толук тосуу 2025-жылга пландалууда. Андан тышкары Жоон-Дөбө жана Жийде айылдарынын ортосундагы “Туяк Жар” участкасынан таштанды полигонун уюштуруу үчүн жер участкасын траснформациялоо иши башталды.

Таштанды маселесине байланышкан көйгөйлөр:

-Айыл ичинде таштанды үкөктөрүнүн жоктугу
-Таштанды иштетүүчү жабдуулардын жоктугу
-Жашоочулардан таштанды төлөмүнүн толук чогулбагандыгы
-Таштандыга болгон төлөмдүн аз бекитилип калганы
-Малдын өлүгүн таштоочу яма беккаринин жоктугу

Ички жолдор

Негизинен Чолпонбай айыл аймагы жүргүнчүлөрдү жана чарбалык жүктөрдү ташуу ошондой эле башка региондор менен байланышуу үчүн автомобилдик жол аркылуу жүрүүгө ылайыкташкан. Айылдык аймагынын негизги республикалык маанидеги жолу катары Тараз-Талас-Суусамыр - Бишкек жолу эсептелинет. Улуу Жибек жолуна чыгуучу эл аралык мааниге ээ Суусамыр-Талас-Тараз автожолунун боюнда жайгашкан аймак катары Манас районундагы “Кербен” өткөрмө пунктунан 26,5 км аралыкта жайгашкан, ошондой эле айылдык аймагынын түндүк-чыгыш тарабында Түштүк-Казахстан темир жолуна чыгуучу Маймак станциясынан 40 км алыстыкта жайгашкан. Чолпонбай айыл өкмөтү боюнча 44892 километр муниципалдык ички жолдор бар, алардын ичинен 30 километр жолдун учурдагы абалы жакшы десек болот. Учурда ички жолдордун 4892 метр бөлүгү топурак жолдорду түзөт. 2024-жыл ичинде жергиликтүү бюджеттен 313 000 сом акча каражаты каралып, муниципалдык жолдорго 260 рейс кум шагыл төшөлдү. Жоон-Дөбө жана Жийде айылдарын бириктирип байланыштырып турган 8 чакырым жолдун 4 чакырым турган жерин асфальт басууга республикалык бюджеттен 2,8 млн сом акча каражаты капиталдык салымдардан бөлүнгөн. Азыркы учурда 1,4 чакырым жолго асфальт төшөлдү жана асфальт басуу иши райондук жол тейлөө ишканасы тарабынан жүргүзүлүүдө. Андан сырткары Чолпонбай айыл аймагы боюнча ички чоң көчөлөрдө тротуар жок. Мисал алсак Чолпонбай айылынын Чолпонбай, Т.Сартбаев көчөлөрү ички чоң көчөлөр

болгондуктан элдин көпчүлүгү ошол көчөлөр аркылуу катташат, мектеп окуучулары дагы аталган жолдор менен мектепке барып келишет. Азыркы учурда ички чоң көчөлөргө тротуар салуу зарылчылыгы бар. Жол боюндагы кызыл чийинден чыккан турак жайларды жылдыруу маселеси турат. СССР урагандан бери көптөгөн турак жайлар кызыл чийинден чыгып салынып калып, тротуарларды, жолдору таптакыр жаап калды. Бул толук өлчөмдө Чолпонбай айыл аймагындагы жолдордун абалына да тиешелүү. Ошондой эле Жоон-Дөбө, Жийде айылдарында жазында жана күзүндө катуу жаан-чачындан кийин жолдордун начардыгынан адамдар да, техника да өтө албай калат. Улуулар эмес, мектеп окуучулар мектепке чейин ылай кечип барууга мажбур болушат. Чолпонбай айыл аймагындагы ички муниципалдык жолдорго кум шагыл төшөө иштерин жүргүзүлүшү зарыл.

Ички жол маселесине байланышкан көйгөйлөр:

-Айыл ичинде ички жолдорго кум шагыл көп жылдан бери төшөлбөй келгендиги

-Ички чоң көчөлөрдө тротуарлардын жок болушу, турак жайлар кызыл чийинден чыгып курулуп калгандыгы

-Ички жолдор жыл өткөн сайын бузулуп бара жаткандыгы

- Айыл аймактагы ички көчөлөрүнүн кесилиштеринде жол чырактын жана жол чиймелеринин жоктугу

Көчө жарыгы

Жалпы Чолпонбай айыл аймагында ички көчөлөрдө түнкү көчө жарыгын орнотууга зарыл болгон 44892 метр көчө болсо анын бүгүн күнү 32 км электр чырактары орнотулуп түнкү көчө жарыгы менен камсыз болгон. Чолпонбай айыл аймагы боюнча азыркы учурда Чолпонбай, Көк-Дөбө, Жийде жана Жоон-Дөбө айылдарынын ички көчөлөрү жарым-жартылай түнкү көчө жарыгы менен камсыз болгон. 2024-жылы Жоон-Дөбө айылына түнкү жарыктандырууу орнотуу максатында жергиликтүү бюджеттен 795000 (жети жүз токсон беш миң) сом, ал эми Жийде айылына түнкү жарыктандырууу орнотуу максатында жергиликтүү бюджеттен 798117 (жети жүз токсон сегиз миң бир жүз он жети) сом бөлүнгөн. Жалпы 183 штук түнкү көчө жарыктандыруулар орнотулган, 100% иш аткарылып элдин пайдалануусуна берилди. Калган кээ бир ички көчөлөрдө түнкү көчө жарык орнотуу иштери аткарыла элек. Ошондой эле түнкү көчө жарыгы орнотулган көчөлөрдүн электр чырактарын дагы ремонттон өткөрүү зарылчылыгы келип чыгууда.

-Айыл аймактын көчөлөрүн жарыктандыруу

Спорт тармагы

Айыл аймакта 4 спорт зал, 4 кичи футболдук аянтчасы жана 6 мектептин спорт залдары жана 2 чоң футбол стадиону бар. 4 кичи футбол аянтчасы бардык шарттарга жооп берет. Андан тышкары аймагыбызда футбол командабыз бар, алар облустук, республикалык мелдештерге катышып байгелүү орундарга ээ болуп келүүдө. Ошондой эле ар бир айылда улак тайгазандары бар. Айыл аймакта спорт менен алектенгенге бардык шарттар түзүлгөн. Спорт оюндары менен жогорку класстардагы окуучулар жана 35 жашка чейинки айыл тургундары активдүү алектенишет. Айыл аймакта ар кандай спорттук иш чаралар көп өткөрүлөт. Азыркы учурда кыргыздын улуттук оюндары кыргыз күрөш, көк бөрү көп ойнолууда. Айрым тургундарыбыз көптөгөн ийгиликтерди жаратып келишет. Чолпонбай айыл өкмөтүнүн спорттук секцияларга тартылган 96 адам. Жаштарыбыз футболдон тышкары волейбол жана күрөш менен активдүү машыгышат. Бул спорттун түрүнүн ичинен күрөш боюнча дүйнөлүк деңгээлге чыккан спортсмендерибиз бар, андан тышкары айыл өкмөтүнүн аймагында муниципалдык 2 чоң спорт зал бар, ал жерде 96дан ашык бала күрөш менен машыгууда. Айылда жаш муундун спортко кызыгуусу аз. Азыр интернет чексиз учурда, жаш өспүрүмдөрүбүз ар кандай телефондогу оюндарга азгырылышып , күн сайын спорттко болгон кызыгуулары азаюуда. Келечекте жаштарды спортко тартуу менен аракечтикке, баңгичиликке, кылмыштуулукка баруусуна бөгөт койсо болот.

Спортко байланышкан көйгөйлөр;

-Жаш муундун спортко тартылуусу аздыгы жаш муундун тамеки, насвай чегүү, химикат бангизатын колдонуу коркунучу бар. Мындай көрүнүшкө мектептерде дене-тарбия сабагына кызыктыруучу спорттук иш чаралардын аз өтүлгөндүгү.

-Айылдарда атайын спорттун түрлөрү боюнча тажрыйбалуу тренерлердин жоктугу.
-Спортко байланышкан жабдыктардын аздыгы
-Аял затына арналган фитнес клубдардын жоктугу
- Келечекте аймактын башка айылдарына дагы жогорудагыдай спорттук зал уюштуруу, тажрыйбалуу тренерлерди тартуу.

Маданият тармагы

Айыл аймагындагы Чолпонбай, Жоон-Дөбө айылында маданият үйү бар. Азыркы учурда көптөгөн маданий иш чаралар өткөрүлүүдө. Айылда ыр кесе маданий иш чарасы өткөрүлүп келет. Жергиликтүү бюджеттин эсебинен каралып берилген каражат менен даталуу күндөрү майрамдарды өткөрүп элдин көңүлүн көтөрүп келебиз. Айыл аймак боюнча шайыр апалар тобу түзүлгөн. Акыркы учурда коомчулукка көз салып байкоо жүргүзсөк айыл жеринде да ата-бабалардан келе жаткан улуттук када салттар унутулуп бара жатат. Тургундар маданий, руханий баалуулуктарды баалабай материалдык баалуулуктарды жогору коюп калышты. Ар кандай маданий иш-чаралар өз деңгээлинде уюштурулбагандыктан эл арасындагы таланттар өспөй жана жаштарыбыз улуттук баалуктарыбыз жөнүндө билбей бара жатышат. Айыл аймактын баардык мектептеринде комуз жана бий кружоктору ачылган. Алардын саны 26 түзөт. Жоон-Дөбө айылындагы маданият үйү капиталдык ремонттон өткөрүүгө муктаж. Жийде, Көк-Дөбө айылдарында маданият үйүнүн жоктугу, айыл тургундарынын маданий иш чараларды өткөрүүсүнө тоскоолдуктарды жаратып келет.
Жалпы аймак боюнча боюнча 4 муниципалдык китепкана бар. Ал китепканалардын азыркы абалы кейиштүү эле, көпчүлүгүндө китептер эски жана атайын келип китеп окуй турган зал жок. Элдин китепканага каттоосу эгемендүүлүктү алган жылдардан бери аябай төмөндөгөн. Башкача айтканда бүгүн жарандарыбыз китеп окууга кызыкпай ар кандай гаджеттерди гана пайдалануу менен алек болуп келишүүдө.

Маданияттагы көйгөйлөр

-Азыркы учурда маанилүү маселе Жоон-Дөбө айылынын маданият үйүн капиталдык ремонттон өткөрүү.
-Музыкалык аспаптардын жетишсиздиги
-Атайын кийүүчү формалардын жоктугу
-Маданий иш чараларын активдүү өткөрүү жана жергиликтүү калкты тартуу.
-китепканалардын абалы азыркы учурдун талабына жооп бербейт, элдин китеп окууга кызыгуусу жок

Мектепке чейинки билим берүү мекеме

Жалпы аймакта 3 муниципалдык бала бакча, 1 жеке бала бакча бар жалпысынан 249 наристе бала бакчаларга барышат. Аймакта жашаган 1-7 жаштагы жалпы наристелердин 30% гана бала бакчага барат. Көпчүлүк наристелер үйдө эле тарбияланып келишет. Балдарды эрте жаштан өнүктүрүү боюнча иштер жетишсиз. Мектеп жашына чейинки курактагы өспүрүмдөрдү тарбиялоо мекемелеринин жетишсиздиги.

2023-жылы Чолпонбай айылында 140 орундук бала бакчаны мамлекттик бюджеттен салуу иши башталган. Көк-Дөбө айылына 50 орунду бала-бакча жергиликтүү бюджеттин эсебинен жана райондук өнүктүрүү фондунун колдоосу менен салуу иши башталган. Андан тышкары жыл сайын аймак боюнча 4 бала бакчага барган наристелердин тамактануусуна, ремонт иштерине, көмүр сатып алууга, идиштерди жана жабдууларды сатып алууга, ижара акысын төлөөгө, иш-чараларды жана майрамдарды өткөрүүгө жергиликтүү бюджет тарабынан акчалай жардам каралып турат.

Мектептер

Чолпонбай айыл аймагында 5 орто мектеп жана 1 толук эмес орто мектеп бар, азыркы учурда мектептерде 2785 окуучу окуйт, алардын 53 % кыздар жана 47 % эркек балдар.
Айылдык аймактагы мектептерде окуу китептери менен камсыздалгандыгы 75% түзөт. Балдарга негизинен “Англис тили”, “Биология”, “Математика”, “Кыргыз тил, Кыргыз адабият”

китептери жетпейт. Айылдык аймактагы 3 мектепте спорт залдары капиталдык толук ремонттоо иштери жүргөн, 2 мектеп жаңы салынган спорт залы заман талабына ылайык, 1 мектептин спорт залы жок, балдар дене тарбия сабагында сыртта алектенишет. 4-мектептин баарында компьютердик жабдуулар же компьютердик класстар бар, бирок 2-мектептин компьютерлер эски жаңылоо зарыл. Баардык 6 мектеп интернетке кошулган.

Чолпонбай айыл аймагынын балдары райондук жана облустук олимпиадаларга катышып, химия, тарых, англис тили жана география өңдүү предметтер боюнча 1-2-3-орундарды ээлеп келет. Акыркы жылдары Республикалык тестирлөөнүн жыйынтыктары боюнча, аймактагы орто мектептин окуучулары жогору балл алгандардын бири болушкан жана Атматов району боюнча бул эң жогорку көрсөткүчтөрдүн бири болду.

Чолпонбай айыл өкмөтүндөгү 6-мектеп үчүн жергиликтүү бюджеттен көмүр сатып алууга, электр энергиясына, ремонт иштерине, мектептерде ар кандай иш-чараларды жана майрамдарды өткөрүүгө, жабдууларды сатып алууга акча-каражат бөлүнүп турат. Балдар арасында көйгөйлөрдү аныктоо боюнча фокус-топторду өткөрүү учурунда балдар үчүн кошумча билим алууга, чыгармачыл өнүктүрүүгө, спорттук ийримдерге муктаждык бар экени аныкталган.

Көйгөй: Бүгүнкү күндө Б.Мырзабаев атындагы орто мектебинин Б корпусунун жанына толук эмес орто мектеп куруу жана С.Садыкова атындагы орто мектебинин имараты эскилиги жеткендиктен жаңы 500 орундуу типтүү мектеп салуу көйгөйү бар. Андан тышкары Р.Осмонов мектебинин имаратын толук капиталдык ремонттон өткөрүү зарыл. Көк-Дөбө айылындагы 50 орундуу бала бакчаны толук курулуш ишин бүткөрү. Ошондой эле Чолпонбай айылындагы 140 орундуу бала бакчанын курулуш ишин толук бүткөрү зарылчылыгы бар.

Саламаттыкты сактоо

Айыл аймакта учурда 2 үй-бүлөлүк дарыгерлер тобу Чолпонбай жана Жоон-Дөбө айылында, 3 ФАП бар Чолпонбай, Көк-Дөбө жана Жийде айылдарында. Азыркы учурда Жоон-Дөбө айылындагы үй-бүлөлүк дарыгерлер тобунун имараты эскилиги жетип капиталдык оңдоого муктаж. Буга чейин Чолпонбай айылында үй-бүлөлүк дарыгерлер тобунун имараты авариялык абалда болсо да медициналык кызматкерлер иштер келишкен. 2024-жылы Чолпонбай айылында кайрымдуулук фондун көмөгү менен жаңы ФАП курулуп пайдаланууга берилген. Ошондой эле Чолпонбай айылындагы үй-бүлөлүк дарыгерлер тобунун имараты авариялык абалда болгондуктан кайрымдуулук фонд тарабынан жаны заманбап үй-бүлөлүк дарыгерлер тобунун имараты курулуп пайдаланууга берилди. Медициналык тейлөө акысыз болгону менен оорулууларга дарылануусунун кайсы бир бөлүгүн төлөөгө туура келет. Буга байланыштуу мамлекеттик деңгээлде акысыз жана акы төлөнгөн медицинанын баасы менен сапатын кайрадан карап чыгуу зарыл. Көп учурда калктын эң аярлуу катмарларына колунда жокторго, аялдарга, балдарга жана ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелгендерге дарыланууда кайсы бир бөлүгүн төлөөгө туура келет. Ошол эле учурда акы төлөөгө жөндөмдүү адамдар атайын мамлекеттик ооруканаларда акысыз дарыланышат. Медицина кызматкерлеринин кызмат көрсөтүүдө жаңы заманбап аппаратуралар жетишпейт.

Көйгөй: Жоон-Дөбө айылынын ҮБДТнын имаратын капиталдык ремонттон өткөрүү зарылчыгы бар. Көк-Дөбө жана Жийде айылындагы ФАПты капиталдык ремонттон өткөрүү зарыл.

Турак жай

Чолпонбай айыл аймагында бүгүнкү күнгө карата айыл аймагында 1700 түтүн, жалпы калктын саны 12620 адам. Азыркы учурда эң көйгөйлүү маселе жарандарга турак жай салууга жер участогун бөлүп берүү маселеси турат. Анткени жыл сайын калктын өсүшүү байкалууда. Бир үй-бүлөдө 2,3 үй-бүлө жашаган учурлар кездешип келет. Айыл өкмөтү тарабынан кунарсыз жайыт жерлеринен 165 га жер аянтын трансформациялоо ишин жүргүзүү башталган. Бүгүнкү күнгө карата турак жай салуу үчүн жер участогун алууга 1800 адам кезекте турат.

Көйгөй: Турак жай курууга жер участогун бөлүп берүү үчүн жер участокторун трансформациялоо зарылчылыгы бар.		
3.3. Жергиликтүү коомчулуктун артыкчылыктуу муктаждыктарына анализ жүргүзүү		
Артыкчылык	**Мүмкүн болгон чаралардын жалпы сүрөттөлүшү**	**Күтүлгөн натыйжа жана мөөнөттөр**
Калкты толук таза суу менен камсыз кылуу	Чолпонбай, Көк-Дөбө, Жийде, ЖоонДөбө айылдарынын таза суу системасын жакшыртуу	Калктын таза сууга болгон муктаждыгы чечилет. 2025-2027-жылдарга калкка 100% таза суу жеткирилет.
Чолпонбай айыл аймагындагы жаңы калктуу конуштарга таза сууну жеткирүү	Чолпонбай, Көк-Дөбө, Жийде айылындагы жаңы калктуу конуштун тургундарын таза суу менен камсыз кылуу жана жашоо шарттарын жеңилдетүү	Калктын таза сууга болгон муктаждыгы чечилет. 2025-2027-жылдарга калкка 100% таза суу жеткирилет
Чолпонбай айылындагы таштанды полигонунун айланасын тосуу	Таштанды полигонунун жерине экологиялык экспертизанын корутундусун чыгарып, тиешелүү документтерин бүтүрүп, айланасын тосуу иштерин аткаруу	Таштанды полигондун айланасы иретке келтирилет 2025-2027-жылдарга
Көк-Дөбө, Жийде, Жоон-Дөбө айылындарына таштанды полигонун уюштуруу	Таштанды полигонун уюштуруу үчүн жерине айылдык кеңештин токтомун чыгарып, тиешелүү документтерин бүтүрүп, айланасын тосуу иштерин аткаруу	Таштанды полигону пайдаланууга берилет 2025-2027-жылдарга
Чолпонбай айыл аймагындагы айылдардын ички жолдорун кезек-кезеги менен кум, шагыл төшөө ремонттон өткөрүү	Аймактагы жалпы 4892 км ички жолду кезеги менен кум, шагыл төшөө менен оңдоо иштерин кылуу	Аймактагы ички жолдорду жыл сайын убагы менен кум, шагыл төшөп оңдоп туруу
Чолпонбай айылынан Кызыл-Адыр айылындагы мал базарга барчу эски жолуна асфальт төшөө	Чолпонбай айылынан Кызыл-Адыр айылындагы мал базарга барчу эски жол 4 км түзөт, №6 ЖТИ менен биргеликте иш алып баруу боюнча сүйлөшүүлөрдү жүргүзүү	Жергиликтүү тургундарга шарт түзүлүп берилет 2025-2027-жылдарга
Жайытка кетүүчү жолдун бузулган жерлерин түздөө	Алыскы жайытка баруучу жолдорду оңдоп жана чабандарга шарт түзүп берүү	Чабандарга көчүп конууга шарт түзүлөт 2025-2027-жылдарга

Чолпонбай айыл аймагынын айылдарындагы көчөлөрдү жарыктандыруу	Айыл аймактагы айылдардын ички көчөлөрүн жарыктандыруу	Айыл аймактын жарыктандыруу системасын жакшыртуу 2025-2027-жылдарга
Жоон-Дөбө айылынын Т.Жумагулов атындагы маданият үйүн капиталдык оңдоодон өткөрүү	Маданият үйүнүн электр жабдууларын, чатырын алмаштыруу, кошумча музыкалык жабдууларды орнотуу жана ички жасалгалоо жумуштарын ремонттон өткөрүү	Ремонт иштеринин жыйынтыгы менен ишке берилип жумуш орундары түзүлөт жана элди маданий деңгээлин көтөрүлөт 2025-жыл ичи.
Жийде айылына жаңы маданият үйүн куруу	Муниципалдык менчиктеги жер участогуна маданият үйүнүн курулуш ишин баштоо	Жаңы маданият үйүн куруу менен элди маданий деңгээлин көтөрүлөт 2025-2027-жыл ичи.
Чолпонбай айылынын ичиндеги борбордук көчөлөргө тротуар салуу	Чолпонбай айылынын ичиндеги борбордук Чолпонбай, Т.Сартбаев көчөлөрүнүн күн батыш тарабына башынан этегине чейин тротуар салуу	2025-2027-жылдары 2 км аралыгындагы муниципалдык тротуар салынат. Жергиликтүү тургундарга, анын ичинде аялдарга, балдарга, кыздарга көчөдө жүрүүгө жагымдуу шарт түзүлөт.
Чолпонбай айыл аймагына спорт комплекс куруу	Чолпонбай айылынын Суусамыр-Талас-Тараз трассасынын жээгиндеги муниципалдык жер участогуна заманбап спорт комплексин куруу	2025-2027-жыл ичи спорт комплекстин курулуш иши бүткөрүлөт жана жергиликтүү тургундарга шарт түзүлөт. Чолпонбай айылына спорт комплекс куруу менен республикалык деңгээлде мелдештерди өткөрүүгө мүмкүнчүлүк түзүлөт.
Чолпонбай айылындагы Ч.Түлөбердиев атындагы спорт залдын ички электр жабдууларын алмаштыруу, ичин оңдоодон өткөрүү жана жабдууларды алып берүү	Спорт залдын жуунучу жайын жана ички ремонтун кылуу. Керектүү жабдууларды алуу	Спорт залдын машыгуучуларына жагымдуу шарт түзүлөт 2025-2027-жылдарга
Б.Мырзабаев атындагы мектептин спорт залынын чатырын алмаштыруу, капиталдык ремонттон өткөрүү	Мектептин спорт залынын төбөсү бетон плита менен коюлгандыктан алмаштыруу	Мектеп окуучуларынын коопсуздугун камсыз кылуу менен жагымдуу шарт түзүлөт 2025-2027-жылдарга
Б.Мырзабаев атындагы мектептин кичи корпусунун жанына типтүү мектеп салуу	Кичи корпусунун жанына 500 орундуу типтүү мектеп салуу	Мектеп окуучуларына билим алууга жана мугалимдерге билим берүүгө шарттарды түзүү 2025-2027-жылдарга
Чолпонбай айыл аймагынын Жоон-Дөбө айылынын ички муниципалдык жолун оңдоо	Жоон-Дөбө айылынын ички муниципалдык жодорун оңдоп түзөөдөн өткөрүү	Ички муниципалдык жолдорду оңдоп түзөөдөн өткөрүү менен айыл тургундарына шарт түзүлөт 2025-2027-жылдарга

Чолпонбай айылындагы С.Садыкова атындагы орто мектептин жаңы 500 орундуу типтүү имаратынын курулушун ишке ашыруу	С.Садыкова мектебинин жаңы имаратынын курулуш ишин баштоо	Мектеп окуучуларына билим алууга жана мугалимдерге билим берүүгө шарттарды түзүү 2025-2027-жылдарга
Чолпонбай айылына 50 орундуу бала бакчаны куруу	50 орундуу бала бакчанын курулуш ишин баштоо	Жаш жеткинчектердин билим алуусуна жана тарбиячыларга билим берүүгө шарттарды түзүү 2025-2027-жылдарга
“Чолпонбай тазалык” муниципалдык ишканасынын матералдык базасын чыңдоо максатында эксковатор алууга облустук, райондук өнүктүрүү фонддоруна долбоор жазуу	Чолпонбай тазалык” муниципалдык ишканасына эксковатор сатып алуу жана жетпеген каражатты лизинг менен алуу	2025-2027-жыл аралыгы муниципалдык ишкана өзүн өзү камсыз кылуу
“Чолпонбай тазалык” муниципалдык ишканасынын матералдык базасын чыңдоо максатында “таштанды чыгаруучу атайын” техникасын сатып алуу (лизинг)	Экологияны жакшыртуу максатында “таштанды чыгаруучу атайын” техникасын сатып алуу (лизинг)	Таштандылардын айлана чөйрөнү булгоосунун алдын алуу жана экологияга тийгизген терс таасирин азайтуу 2025-2027-жылдарга
Жоон-Дөбө айылындагы №7 үй-бүлөлүк дарыгерлер тобунун имаратын капиталдык ремонттон өткөрүү	№7 үй-бүлөлүк дарыгерлер тобунун имаратын капиталдык ремонттон өткөрүү жана тиешелүү жабдыктар менен камсыз кылуу	№7 үй-бүлөлүк дарыгерлер тобунун имаратын капиталдык ремонт кылуу менен жергиликтүү тургундардын ден соолугуна кам көрүү 2025-2027-жылдарга
“Чолпонбай тазалык” муниципалдык ишканасы өзүн өзү камсыз кылуу максатында пескоблок чыгаруучу жабдыктарды алуу цехти ишке ашыруу	Пескоблок чыгаруучу цехти ишке берүү менен жергиликтүү тургундарга курулуш материалдарын алууга шарт түзүү	Жыйынтыгында муниципалдык ишкана өзүн өзү камсыз кылат. Андан сырткары жумуш орундары ачылат 2025-2027-жылдарга
Жоон-Дөбө айылындагы Р.Осмонов атындагы орто мектебин капиталдык ремонттон өткөрүү	Мектептин электр жабдууларын алмаштыруу, мектептин ичин капиталдык ремонт кылуу	2025-жыл. Билим берүү мекемелерине шарт түзүү менен билим деңгээлди көтөрүү.
Чолпонбай айылындагы стадионду капиталдык ремонттон өткөрүү жана жабдууларды орнотуу	Стадиондун капиталдык ремонтун кылуу. Керектүү жабдууларды алуу	Стадиондун машыгуучуларына жагымдуу шарт түзүлөт 2025-2027-жылдарга
3.4. Социалдык жана жергиликтүү инфраструктураны өнүктүрүүгө тиешелүү бюджеттик инвестицияларга керектөөлөргө анализ жүргүзүү		

Инвестициялык артыкчылыктар	**Мүмкүн болгон долбоорлордун жалпы сүрөттөлүшү**	**Күтүлгөн натыйжа жана мөөнөттөр**	**Бааланган наркы** (миң сом)
Чолпонбай айылындагы стадиондун күн батыш тарабында жайгашкан муниципалдык жер участокко жеңил конструкция менен павильон куруу	Жеңил конструкция менен 10 павильон куруу	2025-жыл ичи жеңил конструкция менен курулган павильондор элдин пайдалануусуна берилет. Жыйынтыгында айыл аймактын көркүнө көрк кошулуп , аймактын инфраструктурасы жакшырат. Андан сырткары жумуш орундары ачылат. Жакырчылыктын саны азаят.	3 000 000
Туризмди өнүктүрүү максатында Жоон-Дөбө жана Жийде айылдарында жайгашкан Атлас согушунун музейин куруу	Аймактагы Атлас согушунун музейин уюштуруу.	2025-2027-жылдары	20 000 000
Чолпонбай айыл аймагынын кире бериш жерлерин көрктөндүрүү, эс алуучу жайларды куруу	Аймактын кире бериш жерлерине арка орнотуу бактарды, отургучтарды орноотуу, жарыктандыруу,көрктөндүрүү иштерди кылуу.	2025-2027-жыл Айыл аймактын кире бериш жерин жакшырат.	10 000 000
Чолпонбай айылына логистикалык борбор уюштуруу	Чолпонбай айылынын күн чыгыш тарабындагы эски аэропорт жакта жайгашкан муниципалдык жер аянтына логистикалык борбор куруу менен жергиликтүү тургундардын жашоосун жакшыртуу.	2025-2027-жыл Логистикалык борбор куруу менен жергиликтүү тургундарга шарт түзүү, жумуш орду менен камсыз болот. Жакырчылыктын саны азаят	50 000 000
Чолпонбай айылына логистикалык борбор уюштуруу	Чолпонбай айылынын күн чыгыш тарабындагы жер аянтына логистикалык борбор куруу менен	2025-2027-жыл Логистикалык борбор куруу менен жергиликтүү тургундарга шарт	50 000 000

	жергиликтүү тургундардын жашоосун жакшыртуу.	түзүү, жумуш орду менен камсыз болот. Жакырчылыктын саны азаят	
Чолпонбай айылына чоң соода-тамак-аш жана орто ишкана уюштуруу жана инвесторлорго көмөк көрсөтүү	Талас-Покровка жолунун боюна орто ишкана ачуу менен жергиликтүү тургундардын жашоосун жакшыртуу.	2025-2027-жыл орто ишкана ачуу менен жергиликтүү тургундарга шарт түзүү, жумуш орду менен камсыз болот. Жакырчылыктын саны азаят	20 000 000
БАРДЫГЫ			

4-БӨЛҮМ. ЭКОНОМИКАЛЫК ӨНҮГҮҮ

4.1. (таблица) Экономикалык өнүгүү (миң сом)

Категория	факт			күтүлгөн	прогноз		
	2021 ж.	**2022 ж.**	**2023 ж.**	**2024 ж.**	**2025 ж.**	**2026 ж.**	**2027 ж.**
Негизги фонддор (юридикалык жактар боюнча, үй чарба секторун эсепке албаганда)-(жылдын аягына карата толук наркы боюнча)							
Экономиканын негизги секторлору боюнча товарларды өндүрүү жана кызмат көрсөтүү көлөмү:							
Айыл чарба:							
Өсүмдүк өстүрүү	25 млн	28 млн	30 млн	35 млн	37 млн	39 млн	41 млн
Мал чарбачылыгы	145,5	167,2	182,8	196,1	196,1	196,1	196,1
Юридикалык жактардын өнөр жай продукциясынын көлөмү	5014,0	6728,0	6987,0	7031,0	7031,0	7031,0	7031,0
Өнөр жай кызматтары	-	-	-	-			
Жөнөтүлгөн продукциянын көлөмү	-	-	-	-			
Курулуш - негизги капиталга колдонулган инвестициялар - ар кандай объектилер боюнча жалпы суммада	-	-	-	-			

Экономикалык иштин түрлөрү боюнча көрсөтүлгөн рыноктук кызмат көрсөтүүлөрдүн көлөмү:	-	-	-	-			
Дүң жана чекене соода, автомобилдерди жана мотоциклдерди оңдоо	343,8 млн сом	448,2 млн сом	202,2 млн сом	219,3 млн сом	230 млн сом	235 млн сом	240 млн сом
Мейманканалардын жана ресторандардын иши	-	-	-	-			
Транспорттук иш-чаралар жана жүктөрдү сактоо	-	-	-	-			
Маалымат жана байланыш	-	-	-	-			
Финансылык ортомчулук жана камсыздандыруу	-	-	-	-			
Кыймылсыз мүлк операциялары							
Кесиптик, илимий жана техникалык ишмердүүлүк	-	-	-	-			
Административдик жана көмөкчү иш-чаралар	-	-	-	-			
Билим берүү	5021,3	6217,0	6585,0	6879,0	6879,0	6879,0	6879,0
Саламаттыкты сактоо жана социалдык кызматтар	15322,0	15721,0	16045,0	16178,0	16178,0	16178,0	16178,0
Искусство, көңүл ачуу жана эс алуу	140,0	147,0	151,0	153,1	153,1	153,1	153,1
Башка тейлөө кызмат көрсөтүүлөрү	-	-	-	-			
Түз инвестициялар:							
Айыл чарба	-	-	-	-	400,0	400,0	400,0
Өнөр жай	-	-	-	-	400,0	400,0	400,0
Курулуш	-	-	-	-	400,0	400,0	400,0
Соода	-	-	-	-	400,0	400,0	400,0
Транспорт жана байланыш	-	-	-	-	400,0	400,0	400,0
Башка кызматтар	-	-	-	-			
Калдыктарды кайра иштетүү	-	-	-	-	400,0	400,0	400,0
Калктын кирешеси:							
Орточо номиналдык эмгек акы	15000	15000	15000	20000			
Эмгек мигранттарынын которуулары	500,0	600,0	800,0	800,0			
Пенсиялардын орточо өлчөмү	3000	3000	6000	6500			
Жөлөкпулдардын орточо өлчөмү	1800	1800	2000	2200			

Чакан жана орто бизнестен түшкөн кирешенин орточо өлчөмү	1250,0	1385,0	1565,0	2000,0			

4.2. Учурдагы кырдаалды жана экономикалык адистешүүнү талдоо

Чолпонбай айыл аймагында жалпы 939 фермердик жана дыйкан чарбалары иш жүргүзүшөт. Айыл чарба тармагынын жалпы дүң продукциясы 2024-жылы 35 млн. сомго жетти. Аймактын калкы талаачылык тармагында негизинен жүгөрү, буудай, жашылча, картошка, жана көп жылдык чөп эгүү менен алектенсе, мал чарба тармагында ири мүйүздүү малдарды, кой-эчки жана жылкы өстүрүшөт. Аймактагы калк малды негизинен күнүмдүк өз керектөөсү үчүн кармайт, анткени жайыт жерлери алыс же жетишсиз болгондуктан чоң көлөмдө этти жана сүттү өндүрүүгө мүмкүнчүлүк жок. Өндүрүлгөн айыл чарба продукцияларын көлөм жагынан чоң мамлекеттерге атаандаштыкка туруктуулукту көрсөтүү өтө орчунду маселе катары белгилүү. Бирок азыркы мезгилдин талабына жараша дүйнөлүк базарларда экологиялык таза продукцияларга талап жогору болуп жаткандыгына байланыштуу сапат жагына көңүл буруу менен атаандаштыкка туруштук берүү учурдун талабы. Ошондой эле айыл чарба продукцияларын өндүрүүдө жогорку түшүмдүлүккө жетишүү жана экономикалык пайдалуу жемиштерди тигүү жана буга кошумча жаңы технологияларды колдонуу менен ашыкча чыгымдарды кыскартуу бүгүнкү күндө ыңгайлуу шарттардын бири. Жаратылыш мыйзамдарына ылайык калкыбыз бир жылдын 6 айын дыйканчылык менен алектенсе, ал эми мал чарбачылыгы боюнча жыл бою алектенип өз кирешелерин таап жан багып келишет. Бүгүнкү күндө малдын башы көбөйүү менен ички суроо-талаптан тышкары экспортоого мезгил жетти. Ошого байланыштуу малдын саламаттыгына кам көрүү жана алардын саламатыгынын тастыктаган лабораториялар курулушу мезгилдин талабы. Ошондой эле малдын асылдуугуна көңүл буруу фермерлердин чыгымдарын кыскартып кошумча жогору пайдаларды алып келүү менен кирешелерди көбөйтүүгө басым жасалышыш зарыл.

Жалпы аймакта 2 май сыгуучу цех, 5 жем тартуучу цех, 1 үрөн чарба (Жетиген 777 үрөн чарба кооператив), 1 тегирмен, 1 кондитердик цех, 2 курулуш материалдарын сатуучу цех, 3 пескоблок чыгаруучу цех, 2 клинкер чыгаруу цех, 1 пластиктен эмерек чыгаруучу цех, 3- жыгач иштетүүчү цех бар.

Тармактагы көйгөйлүү маселелер:

-Аймактагы фермерлер асыл-тукум малды көбөйтүү боюнча маалымат жана аракеттери аз. Себеби, жайыт жердин аз болгондугунан асыл-тукуму начар же сапатсыз мал жандыктарды көбөйтүп алгандыктан жайыт жери колдонууда тардык кылууда.
-Заман талабына ылайык келген технологияны жана байланыш каражаттарын пайдалануунун негизинде азык-түлүк товарларын өткөрүүдө электрондук сооданы өнүктүрүү.
-Аймактын артычылыктарын камтыган иш аракетерди жасоо менен айыл аймактын имиджин көтөрүү аркылуу белгилүү бир брендтерге жетишүү.
-Мөмө-жемиш өстүрүү боюнча заманбап технологияны колдонууну үйрөтүү боюнча окуу иштерин уюштуруунун жоктугу.
-Инвестициялык каражатты тартуу иштеринин жетишсиздиги;
-Ишкерлерди жана дыйкандардын башын бириктирген ассоциациясынын жоктугу;
-Алдыңкы технологиялардын, чакан жана орто өндүрүштүк жабдуулардын жетишсиздиги;
-Жаңы өндүрүштөрдү уюштурууда, иштеп жаткан өндүрүштөрдү өнүктүрүүдө мамлекеттик органдар тарабынан бюрократиялык тосмолордун, мыйзамсыз текшерүүлөрдүн жана коррупциянын бардыгы;

Калкка ар кандай соода жана кызмат көрсөтүү тармагы

2024-жылы калкка кызмат көрсөтүүнүн көлөмү 3,0 млн. сомду түзүп, Айыл аймакта калкка кызмат көрсөтүп жаткан 1-чач тарач, 1-мончо, 1-бут кийим оңдоочу жай, 3-дөңгөлөк жамоочу цех, 3-унаа оңдоочу жана 32-чакан жана орто соода дүкөндөрү бар.

2024-жылга калкка кызмат көрсөтүүнүн көлөмү 3,0 млн. сомго жеткирилип, 2023-жылга салыштырмалуу өсүү темпи 5 % өскөн. Тармактагы өсүүлөр, негизинен акылуу кызмат көрсөтүүчү жаңы объектилерди ачуу жана иштеп жаткан объекттердин аткарган ишинин сапатын жана көлөмүн жогорулатуу менен камсыздалат.

Чакан жана орто бизнести өнүктүрүүнүн көйгөйлөрү

Чакан орто бизнести өнүктүрүүдө атайын бир жол көрсөткөн багыттын жоктугу жана бийлик органдары менен ишкерлердин ортосундагы байланыштардын жетишсиз деңгээлде болушу буга терс таасирин тийгизүүдө. Өндүрүш жаатында аларга биринчи этаптагы жеңилдиктердин берилүүсү жана өндүргөн продукцияларды сатып өткөрүүдө мамлекеттин кепилдигинин жоктугу кыйынчылык жаратууда. Чакан жана орто бизнес менен алектенген ишкерлердин маалымат базасын тардыгы жана сапаттуу продукция өндүрүүдө квалификациялуу адистердин иш алып барбагандыгы болууда. Бизнес ишкерлерибиздин сырткы региондор менен өз ара байланыш кызматтыгынын алсыз болушу көйгөйлүү маселелердин бири. Ички жана тышкы рыноктордун суроо-талабына жараша продукцияларды өндүрүүнүн бир багытка түшпөй жаткандыгы себеп болууда. Эркин экономикалык аймактын артыкчылыктарын пайдалануу механизмдерине басым жасоонун жоктугу.

4.3. Экономикалык өнүгүү муктаждыктарын талдоо (анын ичинде тике (жеке) инвестициялар).

Артыкчылык	**Мүмкүн болуучу чаралардын жана долбоорлордун жалпы сүрөттөлүшү**	**Күтүлгөн натыйжа жана мөөнөттөр**	**Бааланган наркы** (миң сом)
Айдоо, жыйноо мезгилинде дыйкандарды арзан күйүүчү май менен камсыз кылуу да тиешелүү мекеме уюмдар менен иш алып баруу	Айдап себүүнү, түшүмдү жыйноону өз убагында аяктоо	2025-2027-жыл ичи түшүмдү жыйноо жана айдоо иштерин өз убагында аткаруу	
Муниципалдык жерлерди конкурс, аукцион аркылуу ижарага берүү	Жеке ишкерлер аркылуу жумуш орундарын түзүү	2025-2027-жыл муниципалдык жерлерди ижарага берүү менен жергиликтүү тургундарга шарт түзүү, жумуш орду менен камсыз болот. Жакырчылыктын саны азаят	10 000 000
Чакан орто бизнести өнүктүрүү	Жаш ишкерлерди колдоо, кошумча жумуш орундарын түзүү	Жаш ишкерлерге шарт түзүү, жумуш орду менен камсыз болот. Жакырчылыктын саны азаят	5 000 000
БАРДЫГЫ жергиликтүү бюджеттин каражаттары			

БАРДЫГЫ биргелешкен катышуу каражаттары	
БАРДЫГЫ тике инвестициялар	

4.4. Экономикалык өнүгүүгө тиешелүү бюджеттик инвестицияларга болгон муктаждыктарга анализ жүргүзүү			
Инвестициялык артыкчылыктар	**Мүмкүн болгон долбоорлордун жалпы сүрөттөлүшү**	**Күтүлгөн натыйжа жана мөөнөттөр**	**Бааланган наркы** (миң сом)
Айдалбай бош жаткан жерлерди өздөштүрүүгө шарт түзүү максатында жарандарга маалыматтык иш чараларды жүргүзүү	Суу чыгаруу менен бош жаткан жерлерди өздөштүрүү	2027-жылга чейин жергиликтүү тургундарга жерди ижарага берүү менен айыл өкмөтүнүн кирешеси жогорулайт.	30 000 000
Сугат суу жетпеген жерлерге ичик арык тартуу	Айдалбаган жерлерге суу тартуу иштерин аткаруу	2025-2027-жыл ичи айдоо жердин аянтын кеңейтүү менен дыйкандарга шарт түзүү.	35 000 000
Дыйкандарга сапаттуу үрөн менен камсыздоого чараларды көрүү	Дыйкандарды сапаттуу үрөн менен камсыз кылуу, кылкандуу дан эгиндерин, төө бурчак, көп жылдык бак дарактардын сортторун алууга шарт түзүп берүү.	2025-2027-жыл ичи өсүмдүктөрдүн сапатын жогорулатуу	5 000 000
Айыл чарба малынын асылдуулугун жогорулаттуу боюнча чараларды көрүү	Айыл тургундарынын асыл тукум малга басым жасоосу үчүн жасалма урук аркылуу жана асыл тукумду букаларды, кочкорлорду алып келүү.	2025-2027-жыл ичи айыл жеринде асыл тукум малдын саны көбөйөт	5 000 000
Айыл жеринде ветеринардык кызмат көрсөткөн адистерди тартуу	Айыл өкмөтү райондук вет инспекция менен биргеликте адистерди окууларга жиберүү.	2025-2027-жыл ичи айыл элине ветеринардык кызмат көрсөтүүнү жакшыртуу	500,0
БАРДЫГЫ бюджеттик инвестициялар			

5-БӨЛҮМ. ИНКЛЮЗИВДҮҮ ӨНҮГҮҮ

5.1. (таблица) Инклюзивдүү өнүгүү (адам)

Категория	*факт*			*күтүлг өн.*	*прогноз*		
	2021 г.	**2022 г.**	**2023 г.**	**2024 г.**	**2025 г.**	**2026 г.**	**2027 г.**
Иштей ала турган ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдар (адам)	129	132	143	150	150	*150*	*150*
Иштей албаган оор майыптыгы бар адамдар (адам)	47	50	57	69	69	*69*	*69*
Өтө жакыр адамдар (адам)	*23*	*25*	*30*	*22*	*20*	*19*	*17*
Турмуштук оор кырдаалдагы балдар (адам)	*5*	*4*	*3*	*3*	*3*	*3*	*3*
Турмуштук оор кырдаалдагы үй-бүлөлөр (бир.)	8	9	7	6	6	6	6
Алыскы калктуу конуштардын калкы (адам)	-	-	-				
Эмгек мигранттарынын жашы 18ге жете элек балдары (адам)	79	76	85	82	78	72	68
Этникалык азчылыктар (адам)	*298*	*314*	*327*	*336*	*343*	*354*	*362*
Аялдар (адам)	157	169	*178*	*188*	*198*	*209*	216
Аялдар (калктын жалпы санынан%)	52%	53%	54%	55%	57%	59%	59%
Улгайган (жалгыз) (адам)	9	6	4	3	3	3	3
Калктын жалпы санындагы калктын аярлуу топторунун бардык категорияларынын (аялдардан тышкары) жалпы үлүшү (%)	5,8	5,4	5,3	5,3			
Гендердик зомбулук учурлары (бир.)	5	4	6	2	2	2	2
Кризистик борборлордун болушу (бир.)	-	-	-	-			

5.2. Учурдагы кырдаалга анализ жүргүзүү

Чолпонбай айыл аймагында калктын аялуу топторуна кирген жарандардын жалпы саны 663. Калктын аялуу топторунун структурасында ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген

жарандар басымдуулук кылат. Чолпонбай айыл аймагында аялуу топтор толук киргизилген. Андан сырткары 1 томолой жетим бала каттоодо турат. Чолпонбай айыл аймагындагы социалдык коргоого муктаж болгон үй бүлөлөргө, ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген адамдарга аялуу кырдаалдан чыгууга жардам берүү үчүн айыл чарба мамлекеттик фондунун жерлеринен ижара акысы төмөн баада жерлер берилип келет. Андан тышкары социалдык коргоого муктаж болгон үй бүлөлөргө социалдык контракт негизде 100 000 сом акчалай жардам катары чакан орто бизнес ачууга же мал чарба тармагында иш баштоого берилип келет. Мигранттардын балдары менен иштөө боюнча комплекстүү иш-чаралар иштелип чыккан, ар бир үйбүлөнүн балдары тыкыр көзөмөлгө алынган. Каттоодо турган мигранттардын балдарына тынымсыз мониторинг жүргүзүлүп, жыйынтыгы боюнча тиешелүү мамлекеттик органга отчет берилет. Мигранттардын балдары, камкорчулары жана тиешелүү мамлекеттик органдардын өкүлдөрү менен жолугушуулар өткөрүлөт. Социалдык маселелер боюнча адистер, мектеп директорлору жана үй-бүлөлүк дарыгерлер тобунун жетекчиси менен биргеликте балдардын укуктары боюнча маалымат стенддери иштелип чыгып, жайгаштырылат. 2024-жылы мигрант үй-бүлөнү изилдөө иштери жүргүзүлгөндө аймак боюнча 82 баланын ата-энеси мигранттар экендиги аныкталды, башкача айтканда бул балдар учурда туугандарынын колунда тарбияланууда. Азыркы мезгилде атайын иштелип чыккан графиктин негизинде үйлөрүнө барып байкоо иштери жүргүзүлүүдө.

Чолпонбай айыл аймагында келечекте жумуш орундары түзүлүп жаткан учурда аялуу топтордогу адамдарды иш менен камсыз болушуна көмөк көрсөтүү. Азыркы учурда жумуш берүүчүлөр аялуу топторго материалдык колдоо көрсөтүүдөн тышкары аларды иш менен камсыз кылып жаткан учурлары байкалууда. Айыл аймагындагы аялуу топтордун ичинен кол өнөрчүлүк, жыгач устачылык, темир ширетүүчү ж.б ар кандай иш аракеттер менен алектенген адамдар бар, алардын жөндөмү башка адамдарга өрнөк болуп келет. Айыл аймакта калктын аярлуу катмарынын өкүлдөрүн жумуш менен камсыз кылууга даяр чакан ишканалар бар. Өкмөттүк эмес уюмдар айрым маселелерди чечүүдө, мисалы, райондук, облустук жана республикалык деңгээлде иш алып барган кайрымдуулук уюмдары менен байланыштарды түзүүдө, үй-бүлөлүк зомбулуктан жапа чеккендерге жардам көрсөтүүдө. Мүмкүнчүлүгү чектелген адамдардын үй-бүлөлүк абалына жана ден соолугуна жана ички, тышкы миграциядагы жарандардын балдарына туруктуу мониторинг жүргүзүлөт. Өнүгүүсүндө кемчиликтери бар балдар үчүн жеринде сабактар өткөрүлөт.

Жыл сайын жакырчылык менен күрөшүү боюнча атайын план түзүлүп, ишке ашырылууда. Жакырчылык жылына 2 % азаят. Аз камсыз болгон үй-бүлөгө кышкы мезгилге карата көмүр отунунан материалдык жардам көрсөтүлдү. Атайын майрамдык иш-чараларда Чернобыль апаатынын 2 ардагерине, Ооган-тажик согушунун 10 ардагерине, 4 Баткен окуясынын ардагерине, 69 ДМЖ жарандарга материалдык жардам көрсөтүлдү.

Ошондой эле социалдык жактан муктаж болгон калктын аялуу топторунун жашоо сапатын жакшыртуу максатында аларды аярлуу жарандардын категориясынан экономикалык активдүү субъекттердин категориясына которууга багытталган бир катар чараларды карайт.

-жетим-жесирлерге жана жаш үй-бүлөлөргө, аз камсыз үй-бүлөлөргө өз бизнесин ачууда реалдуу жардам көрсөтүү үчүн каржылоону тартуу

-жакырчылыкты азайтуу жана ички жана тышкы миграциянын деңгээлин төмөндөтүү үчүн чакан ишканаларды ачуу аркылуу жаңы жумуш орундарын түзүүгө дем берүү;

-өз бизнесин ачууну каалаган жаштарды колдоо;

-калктын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу боюнча окуу иш-чараларын өткөрүү;

-кыш мезгилинде аз камсыз болгон калкка даректүү жардам;

5.3. Инклюзивдик өнүгүү муктаждыктарына анализ жүргүзүү		
Артыкчылык	**Мүмкүн болуучу чаралардын жана**	**Күтүлгөн натыйжа жана мөөнөттөр**

	долбоорлордун жалпы сүрөттөлүшү	
Приоритеттүү муктаждыктардын бири же тике инвестициялык долбоор көрсөтүлөт Мисалы, жакыр үйбүлөлөрдү колдоо	Натыйжаларды алуу үчүн эмне керек, мисалы, финансылык сабаттуулук курстарын уюштуруу же жумуш табууга жардам берүү	Бул баалуулуктар менен жыйынтыкты жана бул натыйжаны алууга боло турган мезгилди көрсөтөт, мисалы: жергиликтүү ишкерлер жакыр үй-бүлөлөрдөн жана ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдарды окутуу жана андан кийин жумушка алуу боюнча келишим түзүү адамга мүмкүндүк берет.
Жакырларды колдоо	Кышкы мезгилге карата көмүр отуну менен камсыз кылууга көмөк көрсөтүү	Көмүр отунуна акча каражатынан үнөмдөйт жана башка муктаждыктарына жумшайт.
Аз камсыз болгон үй-бүлөлөргө социалдык контракт долбоорунун негизинде 100 миң сомдон алып берүү. БУУнун "Бүткүл дүйнөлүк азык-түлүк программасы" долбоорунун алкагында аз камсыз болгон үй-бүлөлөргө ун жана өсүмдүк майын алып берүү	3 ай акысыз финансылык сабаттуулук курстарын уюштуруу, жумушту андан ары алып кетүүсүнө жардам берүү	социалдык контракт долбоорунун негизинде жакыр үй-бүлөлөр окутулат жана жумуш менен камсыз болот.

6-БӨЛҮМ. МЕЙКИНДИК

6.1. (таблица) Мейкиндик

Категория	*факт*			*күтүлг өн.*	*прогноз*		
	2021 ж.	**2022 ж.**	**2023 ж.**	**2024 ж.**	**2025 ж.**	**2026 ж.**	**2027 ж.**
Аймактын жалпы аянты (га)	72100	72100	72100	72100	72100	72100	72100
Жер категориялары (га):							
Айыл чарба жерлери (бардыгы):	11298	11298	11298	11298	11298	11298	11298
анын ичинде айдоо аянттары	9985	9985	9985	9985	9985	9985	9985
сугарылбаган	3088	3088	3088	3088	3088	3088	3088
сугат айдоо жерлер	6897	6897	6897	6897	6897	6897	6897

анын ичинде жайыттар	35508	35508	35508	35508	35508	35508	35508
анын ичинде жеке							
анын ичинде АЖМФ	2450	2450	2450	2450	2450	2450	2450
анын ичинде иш жүзүндө колдонулган	1846	1846	1846	1846	1846	1846	1846
анын ичинде колдонулбаган (баланс)	604	604	604	604	604	604	604
Өнөр жай, транспорт, байланыш, коргоо жана башка багыттагы жерлер (бардыгы):	10,9	10,9	10,9	10,9	10,9	10,9	10,9
Иш жүзүндө колдонулган	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Колдонулбаган (баланс)	10	10	10	10	10	10	10
Калктуу конуштун жерлери (бардыгы):	288	288	288	288	288	288	288
анын ичинде турак жай курулушу	98	98	98	98	98	98	98
Иш жүзүндө колдонулган	288	288	288	288	288	288	288
Колдонулбаган (баланс)							
Өзгөчө корголуучу жаратылыш аймактарынын (ӨКЖА) жерлери							
Токой фондусунун жерлери	185	185	185	185	185	*185*	*185*
Суу фондусунун жерлери							
Запастагы жерлер:							
Иш жүзүндө колдонулган							
Колдонулбаган (баланс)							
Аймактын айыл чарба жерлеринин жалпы аянтындагы иш жүзүндө пайдаланылуучу айыл чарба жерлеринин үлүшү (%)	13,7	13,7	13,7	13,7	13,7	13,7	13,7
Инженердик инфраструктура менен камсыздалган турак жай	*30*	*30*	*30*	*30*	*30*	*30*	*30*

куруу үчүн арналган жер участокторунун аянтынын үлүшү (%)							
Инженердик инфраструктура менен камсыз кылынган өндүрүштү жайгаштыруу үчүн арналган жер участокторунун аянтынын үлүшү (%)							
Категория боюнча пайдаланылбаган же кошумча жерлерди пайдалануу зарылдыгынын прогнозу (га):							
Айыл чарба жерлери	46706	46706	46706	46706	46706	46706	46706
Өнөр жай, транспорт, байланыш, коргоо жерлери жана башка багыттагы жерлер (бардыгы)	10,9	10,9	10,9	10,9	10,9	10,9	10,9
Калктуу конуштун жерлери (турак жай курулушу)	98	98	98	98	98	98	98
Токой фондусунун жерлери	185	185	185	185	185	185	185
Суу фондусунун жерлери							

6.2. Учурдагы кырдаалга анализ жүргүзүү

Жалпы айыл өкмөт боюнча 34201 га,
Жалпы айдоо аянт- 5685 га, кайракы- 671 га, суугат- 5014 га
Дыйкандарга берилген үлүш- 3489 га, кайракы- 49 га , көп жылдык бак- 78 га
Огород жалпысы- 417 га, айдоо аянты- 307 га, терек бак тигилди- 42 га, башка айыл чарба- 27 га, жалпы айыл чарба жарактуу- 376 га, там курулуш- 41 га
Айыл чарба багытындагы жерлер КБФ жалпысы- 1756,0 га, сугат- 1003,0 га, кайракы- 622,0 га, көп жылдык бак- 131,0 га
Жалпы КБФнын ичинен ижарага берилген сугат жер - 475,0 га, кайракы жер - 123,42 га ошАйдалбай калган туз, шор, саз, камыш болгон сугат жерлер- 528,0га, кайракы- 482,0 га анын ичинен жалпысы- 1010,0 га
Чолпонбай айыл өкмөтүнүн жайыттарынын жалпы аянты 17022 га, Жалал-Абад облусунун Чаткал району менен узак мөөнөткө пайдалануу 2030-жылга чейин жайыт жер 6448 га

Жалпы кайра бөлүштүрүү фонддун жерлеринин 50 пайызы райондук агрардык өнүктүрүү башкармалыгына өткөрүлүп берилген. Айыл өкмөтүндө калган 50 пайыз кайра бөлүштүрүү фонддун жерлерин пайдалануу конкурстук, аукциондук негизде ижарага берилген. Конкурстун, аукциондун ижара мөөнөтү бүткөндө, кайрадан өткөрүлөт. Конкурстан, аукциондон уткан жаран менен келишим түзүлүп, пайдалануу мөөнөтү 5 жылга берилет.

Жалпы аймак боюнча учурда 1500 там арка участоктору бар.

Айыл аймакта кезекте турган 1500 жаранга жеке турак жай салуу үчүн жер участогун бөлүп берүүдө кунарсыз жайыт жерлерди трансформациялоо иши турат. Ар бир экинчи үй

бүлөдө үйлөнгөн уулдары жер участогун алуу үчүн кезекте турат. Жыл сайын үй бүлө курган жарандардын, жаңы төрөлгөн балдардын саны өсүүдө. Чолпонбай айылында 165 га, Жийде айылында 30 га, Жоон-Дөбө айылында 40 га калктуу конушка трасформация болот.
Айыл аймагында 17022 га жайыт жер бар. Анын ичинен 6051 гектар жакынкы жайыт, калктуу конуштарга жакын жайгашкандыктан, пайдалануу эрежелери сакталбай, начарлап, кунарсызданып кеткен. Жайытты жакшыртуу жана чөптөрдүн өсүүсүн камсыздоого жайыт комитетинин каражаты жетпейт. Ошондуктан, фермерлерде мал башын көбөйтүүгө мүмкүнчүлүк начар. Узактагы жайыттар жалпысы болуп 10970га, Чаткал району менен узак мөөнөткө пайдалануу келишимдин негизинде 2030-жылга чейин жайыт жер 6448 гектарды түзөт.

Жайытты ижарага берүү келишимдик негизде берилип, ижара акы өлчөмү жергиликтүү кеңештин чечими менен белгиленет. Жайытты пайдалануу ижара акысы 1 баш ири мүйүздүү мал жана жылкы үчүн, сезонго - 100 сом, 1 баш кой-эчки үчүн, сезонго – 17 сом. Жыйналган акча каражаты айылдык жайыт комитети тарабынан пайдаланат жана комитеттин аппаратын кармоого, жайыттардын жолун, көпүрөлөрүн жана малдардын суу ичүүчү жайларын оңдоого жана башка иштерге сарпталат. 2024-жылы жалпы жайлоолорунун оңдоо иштерине жалпы кеткен акча каражаты 150 миң сомду түздү.

Учурда, Чолпонбай айыл аймагындагы айылдардын башкы планы иштеп чыгылган эмес, айылдардын башкы планы келечекте иштеп чыгуу пландалууда.

6.3. Мейкиндик планынын элементтери

Мейкиндик планын өзгөртүүдөгү чаралар же ниеттер:	**Күтүлгөн жыйынтыктар:**
Жаңы социалдык объектилерди куруу үчүн жер бөлүү жолдорун кароо	Калктын муктаждыктары үчүн бекер жерди пайдалануу
Чолпонбай, Жийде жана Жоон-Дөбө айылындагы кунарсыз жайыт жерлеринен калктуу конуш категориясына которуу иштерин жүргүзүү	Чолпонбай айыл аймагындагы жашаган тургундарды жер тилкеси менен камсыз болот. Жаш үй-бүлөлөрдүн жашоо турмушу жакшырат.
10 гектар кунарсыз жайыт жерди трансформатциялоо жолу менен өнөр жай жана курулуш категориясына которууга көмөк көрсөтүү	Өндүрүшкө берилип экономикалык жактан өнүгүүгө өбөлгө түзүлөт. Жумушчу орундар менен камсыз болот.
Айдоо аянттарды кеңейтүүгө шарт түзүү же көмөк көрсөтүү	Иштетилбеген жерлерди суу чыгаруу менен жөнгө салынат. Жыйынтыгында айдоо аянты кеңеейт.
АЧМФЖнун жерлерин ишке берүү	АЧМФЖнун жерлерин арендага берип жергиликтүү тургундарды жумуш менен камсыз кылуу.

7-БӨЛҮМ. АЙЛАНА-ЧӨЙРӨ

7.1. (таблица) Айлана-чөйрө

Категория	*факт*			*күтүлгөн.*	*прогноз*		
	2021 ж.	**2022 ж.**	**2023 ж.**	**2024 ж.**	**2025 ж.**	**2026 ж.**	**2027 ж.**
Жаратылышты коргоо зоналарынын, ӨКЖА,	-	-	-	-	-	-	-

микрокоруктардын аянты (га)							
Токойлор ээлеген аймак, анын ичинде жайылма токойлор (га)	-	-	-	-	-	-	-
Токойлорду калыбына келтирүү (га)	-	-	-	-	-	-	-
Деградацияланган жайыттардын аянты (га)	150	150	150	150	150	150	150
Малдын жайытка болгон жүгү (1 айда 1 гектарга шарттуу малдын башынын саны)	-	-	-	-	-	-	-
Деградацияланган жайыттардын жалпы жайыт аянтына карата үлүшү (%)	45	45	45	45	45	45	45
Деградацияга дуушар болгон айыл чарба жерлеринин аянты (га)	-	-	-	-	-	-	-
Деградацияланган жайыттардын жалпы аянтына карата калыбына келтирилген жайыттардын үлүшү (%)	-	-	-	-	-	-	-
Энергияны үнөмдөө. Кожолуктардын жылытуу үлүшү (%):	-	-	-	-	-	-	-
борбордук жылытуу							
электр энергиясы	15	13	8	5	5	5	5
газ	-	-	-	-	-	-	-
меш жылытуу	85	87	92	95	95	95	95
башка орнотуулар	-	-	-	-	-	-	-
башка кайра жаңылануучу булактар же энергияны үнөмдөөчү орнотуулар (мисалы, көпкө күйүүчү мештер ж.б.)	-	-	-	-	-	-	-
КТК полигондорунун саны (даана)	1	1	1	1	1	1	1
КТКны кайра иштетүү боюнча ишканалар же коңшу аймактардагы мындай ишканалар менен макулдашуу (бир.)	-	-	-	-	-	-	-

Санкцияланбаган полигондордун саны (бир.)	-	-	-	-	-	-	-
Кен казып алуу тармагынын объекттери (бир.)	-	-	-	-	-	-	-
Экологиялык тобокелдиги жогору кен казып алуу тармагынын объекттери (даана)	-	-	-	-	-	-	-
Тазалоочу курулмалар аркылуу өткөн саркынды суулар (%)	-	-	-	-	-	-	-

7.2. Учурдагы кырдаалга анализ жүргүзүү

Айыл аймак боюнча жалпы жайыттын аянты 17022 га түзөт. Деградацияга учураган жайыттар 150 га. Айыл чарба жерлери 179га, бак дарактар 15 га түзөт. Тоолордо кызыл-китепке катталган жаныбарлардын бир нече түрү бар. Ошондой эле ийне жалбырактуу карагай, арча, кайыңдын жана башка өсүмдүктөрдүн бир нече түрү бар. Абасы таза.

Айыл аймакта жаратылышты коргоо боюнча Айтматов райондук токой чарбасынын кызматкерлери жана Талас областык экологиялык коргоо жана көзөмөлдөө инспекциясы иш жүргүзүшөт. Уруксатсыз токойлордун кыйылуусун алдына алып, токойлордогу кызыл китепке кирген өсүмдүктөрдүн жок болуп кетишине жол беришпейт.

Айыл аймактын кээ бир айылдарында жылдын жай мезгилинде таза суу тартыштыгы пайда болот. Климаттын өзгөрүшүнө байланыштуу кургакчылык болуп, жайлоолордогу чөптөр күйүп кетип, тоют маселеси жаралууда.

Айыл аймактын айдоо жерлерине айыл чарбасында атайын жер семирткич катары малдын кыгын, химиялык жол менен даярдалган жер семирткичтерди колдонуп келишет.

Чолпонбай айылынын өзүнүн таштандыларды төгүүчү атайын полигону бар. Муниципалдык ишкана жарандар менен келишим түзүп, ар 10 күн сайын таштанды чыгаруу ишин алып барып жатат. Таштанды чыгарууда 3 адам эмгектенет. Тариф саясатын айылдык кеңеш тарабынан иштелип чыгарылган. Бирок таштандыларды алып барып төгүүчү полигон Чолпонбай айылынын Түндүк-Чыгыш тарабында болгонуна байланыштуу полигонго Көк-Дөбө, Жийде жана Жоон-Дөбө айылдарынан барып келүү үчүн көп күйүүчү май коротулат. Ошол себептүү аталган 3 айылдын таштандылары чыгарылбай келет. Муниципалдык ишкана тарабынан таштанды ташып кетүү боюнча кызматты жакшыртуу максатта ташып кетүүнүн графигин иштеп чыгып калк менен макулдашуу сыяктуу көптөгөн иштер турат.

таштандыларды чыгаруу кызмат көрсөтүү

Чолпонбай айыл аймагында 1100 түтүн жашайт. Анын ичинен Чолпонбай айылында 948 түтүн таштанды төлөмүн ай сайын 60 сомдон төлөгөндөр ал эми ар бир айдын жыйынтыгы менен Чолпонбай айылынын жашоочулары тарабынан муниципалдык ишкана кызмат көрсөтүүгө (таштандыларды чыгаруу боюнча) болжолу менен 56880 сом түшөт.

Чолпонбай айылынын ичиндеги юридикалык тараптардан (соода түйүндөрү, жеке ишканалар жана башка, мамлекеттик мекеме-уюмдардан) катуу таштандыларды чыгарып кетүү боюнча келишим түзүү иши жүрүдө, анын негизинде муниципалдык ишканага кызмат көрсөтүүгө (таштандыларды чыгаруу боюнча) болжолу менен 6000 сом түшөт

Айлана чөйрөнү коргоодо жергиликтүү калктын жоопкерчилигин ойготуу, өзгөчө жаштардын экологияга болгон мамилесиндеги иш аракеттерин күчөтүү жана туризм базасын түзүлүшүн камсыздоо. **Тыянактар жана сунуштар** Чолпонбай айыл аймагында зыяндуу жана тоо-кен өндүрүш жок, Кара-Буура жаратылыш паркынын коругу Чолпонбай айыл аймагынын жайыт жеринде жайгашкан. Азыркы учурдагы негизги маселелер катуу тиричилик калдыктарын башкарууга байланыштуу болууда. Полигондун абалы талапка ылайык жооп бербейт. Таштандыларды чыгаруу үчүн калк арасында профилактикалык иштерди жүргүзүү. Катуу тиричилик калдыктарын белгиленбеген жерлерге таштала берсе, келечекте айыл аймактын экологиялык абалына өтө терс таасирин тийгизиши мүмкүн. Кырдаалды жакшыртуу үчүн СЭӨПда катуу тиричилик калдыктарын ташып чыгаруу ишин уюштурууну киргизүү.

7.3. Экология маселелери		
Артыкчылык	**Мүмкүн болгон чаралардын жалпы сүрөттөлүшү**	**Күтүлгөн натыйжа жана мөөнөттөр**
Катуу калдыктар полигонунун абалын жакшыртуу	Чолпонбай айылындагы таштанды таштоочу жайды рекультивациялоо	2025-2026
Жашылдандыруу, көркттөндүрүү иштерин жүргүзүү. Көчөттөрдү отургузуу.	Чолпонбай айыл аймагындагы эс алуу жайларын, коомдук жайларды көчөттөр менен камсыз кылуу	2025-2027 Айыл аймактын экологиялык санитардык абалы жакшырат.
Суу каналдары, кыян өтүүчү каналдардын жээктерин бекемдөө.	Айыл аймактын айылдары коопсуздандыр ылат	Жер кыртышы эрозияга учурабайт
Жол боюна туристтер өтүүчү жайларга ажаатканаларды куруу	Туристтерге ыңгайлуу шарттар түзүлөт.	2025-2027 Айыл аймактын экологиялык санитардык абалы жакшырат.

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫ
ТАЛАС ОБЛУСУ
АЙТМАТОВ РАЙОНУ
ЧОЛПОНБАЙ АЙЫЛ АЙМАГЫНЫН
АЙЫЛДЫК КЕНЕШИ

КЫРГЫЗСКАЯ РЕСПУБЛИКА
ТАЛАССКАЯ ОБЛАСТЬ
АЙТМАТОВСКИЙ РАЙОН
АЙЫЛНЫЙ КЕНЕШ
ЧОЛПОНБАЙСКОГО АЙЫЛНОГО АЙМАКА

---

24 - июль 2025 - жыл **Чолпонбай айылы**

Айтматов районуна караштуу Чолпонбай айылдык Кеңешинин
II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясынын
№ 8-токтому

Жайыт категориясына кирген жер аянттарын ижарага конкурс аркылуу берүү жөнүндө

Айтматов районунун Чолпонбай айылдык кеңешинин II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясы аталган маселени карап, талкуулап **токтом кылат:**

1. Чолпонбай айыл өкмөтүнө караштуу Жийде айылында жайгашкан чоң Талас каналынын боюндагы жайыт категориясына кирген К-1770/63,5га, К-1769/4,9га, К-1771/2,1га, К-1772/1,4га, К-1773/0,8га, К-1774/2,5га, К-1779/1,0га чөйрө сызыгындагы жалпы аянты 76,2га жер аянты жана Жийде айылындагы айыл чарба жерлеринин мамлекеттик фондунун жерлери болуп эсептелген К-1768/10,0га чөйрө сызыгындагы жалпы аянты 10,0га жер аянтын жана Чолпонбай айылындагы Шалтак участкасында жайгашкан жайыт категориясына кирген К-981, К-984 чөйрө сызыгындагы жалпы аянты 7,0га жер аянтын, Адыр участкасында жайгашкан жайыт категориясына кирген К-110, К-113 чөйрө сызыгындагы жалпы аянты 2,5га жер аянты жашылдандыруу жана көрктөндүрүүгө конкурс аркылуу ижарага берилсин.

2. Тиешелүү иш кагаздарын даярдатуу жагы Чолпонбай айыл өкмөтүнүн башчысы К.Жамакеевке милдеттендирилсин.

3. Токтомдун аткарылышын көзөмөлдөө жагы жергиликтүү кеңештин депутаты, жер комитетинин төрагасы М.Боромбаевге жүктөлсүн.

Төрага **Абдрай уулу Н.**

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫ ТАЛАС ОБЛУСУ АЙТМАТОВ РАЙОНУ ЧОЛПОНБАЙ АЙЫЛ АЙМАГЫНЫН АЙЫЛДЫК КЕНЕШИ		КЫРГЫЗСКАЯ РЕСПУБЛИКА ТАЛАССКАЯ ОБЛАСТЬ АЙТМАТОВСКИЙ РАЙОН АЙЫЛНЫЙ КЕНЕШ ЧОЛПОНБАЙСКОГО АЙЫЛНОГО АЙМАКА

24 - июль 2025 - жыл **Чолпонбай айылы**

Айтматов районуна караштуу Чолпонбай айылдык Кеңешинин
II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясынын
№ 9-токтому

Чолпонбай айыл өкмөтүнүн “Ардактуу атуулу” наамын ыйгаруу жөнүндө

Чолпонбай айылдык кеңешинин II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясы Чолпонбай айыл өкмөтүнүн “Ардактуу атуулу” наамын Карагулов Алыкулга ыйгаруу жөнүндө маселени карап, талкуулап **токтом кылат**:

1.Чолпонбай айыл өкмөтүнө караштуу Чолпонбай айылынын тургуну, 1949-жылдын 1-мартында туулган Карагулов Алыкул, өмүр бою айыл чарба тармагында, атап айтканда колхоздо чабан болуп үзүрлүү эмгектенип келген. Ал Чолпонбай айылынын социалдык-экономикалык өнүгүшүнө өз салымын кошкон, жергиликтүү калктын турмуш шартын жакшыртууга багытталган иштерде активдүү катышкан.
Карагулов Алыкул өзүнүн эмгекчилдиги, жоош мүнөзү жана жоопкерчиликтүү мамилеси менен кесиптештеринин жана айылдаштарынын терең урмат-сыйына ээ болгон. Айылдагы чарбалык иштерди алдыга жылдырууга, мал чарбачылыгын өнүктүрүүгө кошкон салымы чоң.
Ал айыл элинин арасында кадыр-баркка ээ болгон, жаш муундарга үлгү боло алган ардактуу аксакал. Көп жылдык үзүрлүү эмгеги жана колхозго кошкон зор салымы эске алынып, ага Чолпонбай айыл өкмөтүнүн **“Ардактуу атуулу”** наамы ыйгарылсын.

2.Чолпонбай айыл өкмөтүнүн башчысы К.Жамакеевке төш белгисин жана күбөлүгүн даярдатуу жагы милдеттендирилсин.

3.Токтомдун аткарылышын көзөмөлдөө жагын өзүмө калтырамын.

Төрага **Абдрай уулу Н.**

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫ ТАЛАС ОБЛУСУ АЙТМАТОВ РАЙОНУ ЧОЛПОНБАЙ АЙЫЛ АЙМАГЫНЫН АЙЫЛДЫК КЕНЕШИ		КЫРГЫЗСКАЯ РЕСПУБЛИКА ТАЛАССКАЯ ОБЛАСТЬ АЙТМАТОВСКИЙ РАЙОН АЙЫЛНЫЙ КЕНЕШ ЧОЛПОНБАЙСКОГО АЙЫЛНОГО АЙМАКА

24 - июль 2025 - жыл **Чолпонбай айылы**

Айтматов районуна караштуу Чолпонбай айылдык Кеңешинин
II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясынын
№ 10-токтому

Чолпонбай айыл өкмөтүнүн "Ардактуу атуулу" наамын ыйгаруу жөнүндө

Чолпонбай айылдык кеңешинин II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясы Чолпонбай айыл өкмөтүнүн "Ардактуу атуулу" наамын Кенжешов Дыйканбекке ыйгаруу жөнүндө маселени карап, талкуулап **токтом кылат**:

1. Чолпонбай айыл өкмөтүнө караштуу Чолпонбай айылынын тургуну, Кенжешов Дыйканбек, 1935-жылдын 1-августунда туулган. Ал өмүр бою Чолпонбай айылындагы колхоздо бухгалтер болуп үзүрлүү эмгектенип, өзүнүн тактыгы, жоопкерчилиги жана адалдыгы менен айыл элинин сый-урматына татыган инсандардын бири.
Кенжешов Дыйканбек ата кыйын мезгилдерде да айыл чарба тармагын өнүктүрүүгө чоң салым кошуп, колхоздун экономикалык туруктуулугун сактоого көмөктөшкөн. Ал эсеп-кысап жана финансы тармагындагы көп жылдык тажрыйбасы менен кесиптештерине үлгү болуп, жаңы кадрларды тарбиялоого да салымын кошкон.
Мындан тышкары, коомдук иштерге активдүү катышып, айыл ичиндеги биримдикти сактоодо, жаш муундарга акыл-насаатын айтып, тарбия берүүдө да ар дайым активдүү позицияны карманып келген. Өзүнүн жөнөкөйлүгү, эмгекчилдиги жана адамгерчилиги менен жалпы айыл элинин терең урмат-сыйына арзыган.
Ушул эмгек жолун, өмүр бою айылга сиңирген кызматы менен коомдук кадыр-баркын эске алуу менен, Кенжешов Дыйканбекке Чолпонбай айыл өкмөтүнүн **"Ардактуу атуулу"** наамы ыйгарылсын.

2.Чолпонбай айыл өкмөтүнүн башчысы К.Жамакеевке төш белгисин жана күбөлүгүн даярдатуу жагы милдеттендирилсин.

3.Токтомдун аткарылышын көзөмөлдөө жагын өзүмө калтырамын.

Төрага **Абдрай уулу Н.**

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫ
ТАЛАС ОБЛУСУ
АЙТМАТОВ РАЙОНУ
ЧОЛПОНБАЙ АЙЫЛ
АЙМАГЫНЫН
АЙЫЛДЫК КЕНЕШИ

КЫРГЫЗСКАЯ РЕСПУБЛИКА
ТАЛАССКАЯ ОБЛАСТЬ
АЙТМАТОВСКИЙ РАЙОН
АЙЫЛНЫЙ КЕНЕШ
ЧОЛПОНБАЙСКОГО АЙЫЛНОГО
АЙМАКА

---

24 - июль 2025 - жыл **Чолпонбай айылы**

Айтматов районуна караштуу Чолпонбай айылдык Кеңешинин
II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясынын
№ 11-токтому

Чолпонбай айыл өкмөтүнүн "Ардактуу атуулу" наамын ыйгаруу жөнүндө

Чолпонбай айылдык кеңешинин II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясы Чолпонбай айыл өкмөтүнүн "Ардактуу атуулу" наамын Анарбеков Кумарбек Токтосуновичке ыйгаруу жөнүндө маселени карап, талкуулап **токтом кылат**:

1. Чолпонбай айыл өкмөтүнө караштуу Жоон-Дөбө айылынын тургуну, 1947-жылдын 20-февралында туулган Анарбеков Кумарбек Токтосунович, өмүр бою айыл чарба тармагында эмгектенип, тактап айтканда, колхоздо шофер болуп иштеп келген. Ал өзүнүн кесибинде жоопкерчиликтүү, ишенимдүү жана эмгекчил адам катары таанылган.
Ал айыл чарбасындагы оор шарттарга карабастан, үзгүлтүксүз эмгек өтөп, айыл элине, чарба ишине чоң пайда алып келген. Узак жылдар бою техника менен камсыздоо, жүктөрдү ташуу жана өндүрүш иштерин камсыз кылууда өзгөчө салым кошкон.
Айыл ичиндеги коомдук иштерге да катышып, ар дайым жөнөкөйлүгү, тарбиялуулугу жана ак ниет мамилеси менен ардактуу аксакалдардын катарын толуктап келет.
Ушул көп жылдык үзүрлүү эмгеги, айылдын жана колхоздун өнүгүшүнө кошкон зор салымы эске алынып, ага Чолпонбай айыл өкмөтүнүн **"Ардактуу атуулу"** наамы ыйгарылсын.

2.Чолпонбай айыл өкмөтүнүн башчысы К.Жамакеевке төш белгисин жана күбөлүгүн даярдатуу жагы милдеттендирилсин.

3.Токтомдун аткарылышын көзөмөлдөө жагын өзүмө калтырамын.

Төрага **Абдрай уулу Н.**

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫ ТАЛАС ОБЛУСУ АЙТМАТОВ РАЙОНУ ЧОЛПОНБАЙ АЙЫЛ АЙМАГЫНЫН АЙЫЛДЫК КЕНЕШИ		КЫРГЫЗСКАЯ РЕСПУБЛИКА ТАЛАССКАЯ ОБЛАСТЬ АЙТМАТОВСКИЙ РАЙОН АЙЫЛНЫЙ КЕНЕШ ЧОЛПОНБАЙСКОГО АЙЫЛНОГО АЙМАКА

24 - июль 2025 - жыл **Чолпонбай айылы**

Айтматов районуна караштуу Чолпонбай айылдык Кеңешинин
II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясынын
№ 12-токтому

Чолпонбай айыл өкмөтүнүн "Ардактуу атуулу" наамын ыйгаруу жөнүндө

Чолпонбай айылдык кеңешинин II чакырылышынын кезектеги VI-сессиясы Чолпонбай айыл өкмөтүнүн "Ардактуу атуулу" наамын Темирбеков Торогельдиге ыйгаруу жөнүндө маселени карап, талкуулап **токтом кылат**:

1.Чолпонбай айыл өкмөтүнө караштуу Жийде айылынын тургуну, 1947-жылдын 1-июнунда туулган, өмүр бою айыл чарба тармагында иштеп, көп жылдар бою колхоздо бригадир болуп эмгектенип келген ардактуу аксакал Темирбеков Торогельди айыл элинин сыймыктуу уулу болуп саналат.
Ал жетекчилик иште жогорку жоопкерчилик менен иш алып барып, айдоо, түшүм жыйноо, эмгекти уюштуруу жана чарбанын жалпы өндүрүмдүүлүгүн арттырууда зор салым кошкон. Өз бригадасын мыкты уюштуруп, айыл чарбасында үзүрлүү эмгеги менен көптөргө үлгү болгон.
Темирбеков Торогельди жараткан ийгиликтери, адал эмгеги жана адамгерчилиги менен жердештеринин терең урмат-сыйына арзып, айыл ичиндеги кадыр-барктуу аксакалдардын катарында. Жаштарга тарбиялык маанидеги кеңештери менен да коомдук турмушка активдүү катышып келет.
Ушул эмгек жолун жана айылдын өнүгүшүнө кошкон зор салымын эске алуу менен ага Чолпонбай айыл өкмөтүнүн **"Ардактуу атуулу"** наамы ыйгарылсын.

2.Чолпонбай айыл өкмөтүнүн башчысы К.Жамакеевке төш белгисин жана күбөлүгүн даярдатуу жагы милдеттендирилсин.

3.Токтомдун аткарылышын көзөмөлдөө жагын өзүмө калтырамын.

Төрага **Абдрай уулу Н.**